

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

KATEDRA MEZINÁRODNÍCH ROZVOJOVÝCH STUDIÍ

Ingrid MALECOVÁ

**KULTURNÍ A POLITICKÉ ASPEKTY OVLIVŇUJÍCÍ
NÁSILÍ NA ŽENÁCH V BARMĚ**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Mařincová

Olomouc 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila pouze uvedené bibliografické a elektronické zdroje.

V Olomouci dne 1. května 2015

podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce Mgr. Lence Mařincové za konstruktivní kritiku a připomínky k navrhování i psaní této práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ingrid MALECOVÁ**
Osobní číslo: **R12304**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Kulturní a politické aspekty ovlivňující násilí na ženách v Barmě.**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je vymezení nevýznamnějších kulturních a politických faktorů vedoucích k častému výskytu násilí na ženách v Barmě. V souvislosti s tím se práce zabývá tradicemi, náboženstvím a etniky. Dále přihlíží k právní úpravě a postoji státu k problematice násilí vůči ženám. Práce se věnuje také hodnocení kladů a záporů vybraných projektů zaměřených na eliminaci výskytu násilného chování a posílení postavení žen ve společnosti.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **20 - 25 tisíc slov**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

Coclanis, PA 2013, 'Terror in Burma', World Affairs, 176, 4, pp. 25-34, Falb, K, McCormick, M, Hemenway, D, Anfinson, K, & Silverman, J 2013, 'Violence against refugee women along the ThaiBurma border', International Journal Of Gynecology & Obstetrics, 120, 3, pp. 279-283, Fink, C 2008, 'Militarization in Burma's ethnic states: causes and consequences', Contemporary Politics, 14, 4, pp. 447-462, Tanabe, M, Robinson, K, Lee, C, Jen A., L, Eh May, H, Naw, I, & Krause, S 2013, 'Piloting community-based medical care for survivors of sexual assault in conflict-affected Karen State of eastern Burma', Conflict & Health, 7, 1, pp. 1-11, Friedman, AD 2005, 'USING THE CONVENTION ON THE ELIMINATION OF ALL FORMS OF DISCRIMINATION AGAINST WOMEN TO ADVOCATE FOR THE POLITICAL RIGHTS OF WOMEN IN A DEMOCRATIC BURMA', Harvard Journal Of Law & Gender, 28, 2, pp. 481-490,

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Lenka Mařincová**
Katedra rozvojových studií

Datum zadání bakalářské práce: **7. května 2014**
Termín odevzdání bakalářské práce: **16. dubna 2015**

L.S.

Prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 7. května 2014

Obsah

Abstrakt	7
Abstract.....	7
Seznam obrázků.....	8
Seznam použitých zkratk	9
Úvod	11
1. Cíle práce	13
2. Metodologie práce	15
3. Násilí na ženách v Barmě	16
3.1 Typy násilí.....	17
3.2 Podoby násilí.....	19
3.3 Následky spojené s násilím	21
4. Vybrané kulturní aspekty	24
4.1 Historické souvislosti a barmská společnost.....	24
4.2 Náboženství.....	27
4.3 Problematika etnik	30
5. Vybrané politické aspekty	36
5.1 Vliv vojenského režimu vlády	36
5.2 Současná právní úprava problematiky	38
6. Příklady projektů.....	42
6.1 Projekty KWO.....	42
6.2 Projekty WLB	44
Závěr.....	45
Použitá literatura a informační zdroje	48

Abstrakt

Bakalářská práce přibližuje vybrané kulturní a politické aspekty násilí na ženách v Barmě. Rozebírá prvky těchto aspektů, jež mohou dle dostupné literatury ovlivňovat výskyt problematiky v zemi. V rámci kulturních aspektů se text zaměřuje na historické souvislosti a charakter barmské společnosti, dále také na náboženství a problematiku etnik. Z politických aspektů se práce soustředí na vliv vojenského režimu Barmy, jenž je dáván do souvislosti s násilím především kvůli výskytu znásilňování místních žen barmskými vojáky. Dále je rozebrána současná právní úprava související s problematikou a zmíněny jsou také mezinárodní úmluvy, k nimž se země zavázala. Poslední část práce se věnuje projektům, skrze něž se místní organizace snaží potlačit vliv některých z vybraných kulturních a politických aspektů.

Klíčová slova: násilí, ženy, Barma, historie, náboženství, etnické problémy, znásilňování žen vojáky armády, zákony, projekty

Abstract

This bachelor study focuses on chosen cultural and political aspects of violence against women in Burma. This study analyses specific elements of chosen aspects which can influence the occurrence of this issue according to available resources. Historical connections and the character of Burmese society as well as religion and ethnic problems are described within the scope of cultural aspects. On the other hand there are specific political aspects in this text, which are centred on the influence of military regime of Burma. That influence is highlighted mainly because of many incidents of women's rapes by army soldiers. Present Burmese legal regulations and its international conventions connected with violence against women are also described in this chapter. Last part of thesis introduce some projects through which local organizations tries to eliminate negative influence of several cultural and political aspects on violence issue.

Key words: violence, women, Burma, history, religion, ethnic problems, rapes by military soldiers, laws, projects

Seznam obrázků

Obr. 1: Etnické skupiny Barmy a jejich geografické znázornění, (Anon, 2010)..... 32

Seznam použitých zkratek

CEDAW	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women/Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen
EU	Evropská Unie
HRW	Human Rights Watch/Organizace sledující dodržování lidských práv
IDPs	Internally Displaced Persons/Vnitřně přesídlení obyvatelé
IWDA	International Women's Development Agency/Mezinárodní ženská rozvojová agentura
KWO	Karen Women's Organisation/Organizace karenských žen
KYWLS	Karen Young Women's Leadership School/Škola leadershipu (vůdcovství) pro mladé karenské ženy
MNCWA	The Myanmar National Committee for Women's Affairs/Myanmarský národní výbor pro ženské záležitosti
OSN	Organizace spojených národů
PWO	Palaung Women's Organizations/Organizace palaungských žen
SEARO	WHO Regional Office for South-East Asia/Regionální úřad WHO pro jiho-východní Asii
SHRF	Shan Human Rights Foundation/Nadace pro lidská práva Shanů
SLORC	State Law and Order Restoration Council/Rada pro obnovení státního práva a pořádku
SPDC	State Peace and Development Council/Státní rada pro mír a rozvoj
SWAN	Shan Women's Action Network/Akční síť shanských žen
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees/Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
USA	United States of America/Spojené státy americké

USDP	Union Solidarity and Development Party/Strana svazové solidarity a rozvoje
WHO	World Health Organization/Světová zdravotnická organizace
WLB	Women's League of Burma/Liga barmských žen

Úvod

Při shromažďování informací ohledně tématu násilí na ženách, na které jsem se rozhodla bakalářskou práci zaměřit, jsem se postupně začala orientovat na barmský stát. Dříve izolovaný režim, o kterém se obvykle píše v souvislosti s bojem lidu za demokracii. Pročítáním článků a orientováním se v problematice jsem se dostávala hlouběji ke kořenům mého zájmu a začala jsem vytvářet práci, která důkladněji rozebírá problematiku na základě dostupné literatury. Konkrétně se text zaměřuje na přiblížení charakteru vybraných kulturních a politických aspektů ovlivňujících násilí na ženách, jež se jeví dle související literatury za relevantní. Tyto aspekty jsem vybrala i přesto, že většinu z nich nelze přímo spojit s násilím na ženách a označit je za jediné důvody vyskytujícího se genderově orientovaného násilí. Práce se naopak snaží pouze vymezit a přiblížit prvky těchto aspektů, které na základě různé literatury naznačují spojitosti s násilím na ženách. Některými autory jsou právě tyto prvky označovány za kořeny celé problematiky, skrze které je nutné na dané téma pohlížet a brát je v úvahu při zkoumání příčin výskytu násilí na ženách.

Bylo by vhodné uvést, že je v práci užíván název Barma, nikoli Myanmar či Myanmarská svazová republika, což jsou oficiální názvy státu. Důvodem je především fakt, že označení Barma je stále mnoha autory běžně užíváno a může svým způsobem evokovat podporu hnutí, která se snaží o demokratizaci Barmy a ukončení porušování lidských práv, kterých se vláda země nepřetržitě dopouští.

Dále bych ráda zmínila, že se práce zabývá násilím na barmských ženách a to bez rozdílů v tom, zda aktuálně žijí přímo na území státu, u státních hranic či uprchly do zahraničí.

V zadání práce jsem vzhledem k dostupné literatuře a její relevantnosti pro vybrané téma rozhodla učinit následující změny ve struktuře práce, které jsou mírně odlišné od avizované anotace. Vhodnější anotace by byla následující:

Cílem bakalářské práce je vymezení nevýznamnějších kulturních a politických faktorů ovlivňujících výskyt násilí na ženách v Barmě. V souvislosti s tím se práce zabývá historickými a společenskými souvislostmi, náboženstvím a etniky. Dále přihlíží k právní úpravě a postoji státu k problematice násilí vůči ženám. Práce také zmiňuje projekty, které se zabývají eliminací těchto vlivů.

Od původně zamýšleného zahrnutí barmských tradic do práce jsem upustila pro nedostatek kvalitní a vědecké literatury. Vzhledem k rozsahu práce jsem také přehodnotila začlenění SWOT analýzy projektu, kterou jsem nahradila přiblížením vybraných projektů, které se zaměřují na omezení negativních vlivů některých vymezených aspektů na problematiku násilí na barmských ženách.

1. Cíle práce

Cílem bakalářské práce je přiblížit problematiku násilí páchaného na ženách v Barmě. Práce rozebere kulturní a politické aspekty a nastíní, jakým způsobem mohou ovlivňovat nežádoucí chování vůči barmským ženám. Aspekty jsou ve společnosti hluboce zakořeněné a mají spolu s mnoha dalšími činiteli vliv na její podobu. Vzhledem k jejich komplexnímu charakteru je práce zaměřena především na oblasti, které určitým způsobem mohou souviset s násilím na ženách. Vyzdvihnuty jsou i oblasti související s diskriminací, ponižováním či nerovnostmi pohlaví, ve které bývá násilí zakořeněno. Dále se práce zaměřuje na porušování, omezování nebo úplné rušení možnosti žen užívat svých práv a základních svobod.

Práce se věnuje i projektům, které mají, či měly za cíl eliminovat negativní vliv některých z vybraných aspektů, které vedou či nepřímo podporují násilí na ženách. Přiblíženy jsou cíle a aktivity projektů, které mají ve svém důsledku omezit negativní vliv vybraných kulturních a politických faktorů. Zmíněny jsou i výsledky a dopady těchto projektů vycházející z dostupné literatury či evaluačních zpráv.

Výzkumné otázky, které si bakalářská práce klade za cíl zodpovědět, jsou následující:

- Jaký je charakter násilí na ženách v Barmě?
- Jak ovlivňují vymezené kulturní a politické aspekty násilí páchané na ženách? Jak aspekty mohou souviset s porušováním či omezováním základních práv a svobod žen?
- Jak se vybrané projekty snaží eliminovat tyto kulturní a politické aspekty?

Výzkumné otázky se práce pokusí vysvětlit ve čtyřech kapitolách (viz kapitoly 3. až 6.). Kapitola 3. Násilí na ženách v Barmě představuje úvodní kapitolu, která je psaná převážně v obecné rovině týkající se násilí na ženách. Kapitola se zaměřuje na typy násilí, které jsou vymezeny jednak aktéry, kteří násilí působí, a jednak jejich motivací k těmto činům. Zmíněny jsou i podoby páchaného násilí a případné následky, se kterými se oběti musí potýkat.

Kapitola 4. Vybrané kulturní aspekty nastíní některé kulturní vlivy, které mohou násilí na ženách ovlivňovat. Zmíněny jsou historické souvislosti, které barmskou

společnost ovlivnily a odrážejí se na její současné podobě. Práce se zde věnuje také náboženství, konkrétně jeho významným prvkům, které souvisí s postavením a vnímáním žen v barmské společnosti. Dalším z analyzovaných aspektů společnosti je problematika etnik. Tato část kapitoly se zaměří především na násilí na ženách, které je spojené s etnickou příslušností žen – obětí násilí. Vyzdviženo je utlačování minoritních etnik, které může být pácháno i skrze genderově orientované násilí.

Analýza vybraných politických aspektů je obsažena v 5. kapitole bakalářské práce. Zde je poukázáno na vliv vojenského režimu vlády, který v Barmě stále přetrvává, a který významně ovlivňuje násilí páchané na ženách v tomto státě. Práce se také zaměřuje na současnou barmskou právní úpravu související s násilím na ženách.

Poslední, 6. kapitola, nastíní některé existující či minulé projekty, které probíhaly v Barmě s cílem eliminovat ty prvky společenských aspektů, které vedou či jinak podporují výskyt násilí na ženách v Barmě. Přiblíženy jsou cíle těchto projektů, aktivity a případně hodnocení jejich dopadů vycházející z dostupné literatury.

2. Metodologie práce

Bakalářská práce užívá metodu literární rešerše, která spočívá ve vyhledávání informací o vymezené problematice a zároveň představuje samotný výsledek, který je výstupem vyhledávání. Práce poskytuje pohled na řešenou problematiku vycházející z dostupné, a pokud možno, i co nejvíce aktuální literatury. (Jersáková, 2010)

Text dále pracuje i s dalšími výzkumnými metodami, s jejichž pomocí dochází k cílenému popsání problematiky. Práce využívá výzkumnou metodu analýzy, která spočívá v rozdělení celku na jeho komponenty a zkoumá, jak tyto dílčí části fungují a jaké mají vzájemné vztahy. (Hendl, 2005, s. 35)

Problematika násilí na ženách v Barmě je tedy jako celek analyticky rozebrána skrze vymezené aspekty, které výskyt násilí ovlivňují. Dále jsou analyzovány prvky vybraných aspektů v souvislosti s jejich vlivem na násilí na ženách. Další užitou metodou v práci je metoda syntézy, která je založena na opačném postupu v porovnání s analýzou. Jedná se o vyvozování závěrů z jednotlivých částí problému. Z jednotlivých prvků pak je dále synteticky vyvozován vliv na problematiku, který má vybraný aspekt na základě těchto prvků. Metodou dedukce jsou z jednotlivých tvrzení logicky vyvozovány závěry. Indukcí je naopak propojován vztah mezi jevy spojenými s násilím na ženách ze zkušenosti jiných zemí na příkladu Barmy. (Hendl, 2005, s. 36)

3. Násilí na ženách v Barmě

Násilí na ženách není problémem jen malé části společnosti, naopak se jedná o problém globálních rozměrů, který je aktuální nejen pro Barmu, ale i pro každý jiný stát ve světě. Odhady mezinárodně uznávané organizace World Health Organization (dále jen zkratka WHO) poukazují na to, že násilí na ženách se může týkat až jedné třetiny žen žijících na Zemi. Organizace také vyzdvihuje fakt, že se nejedná o nedávno vzniklý fenomén, který by se vyznačoval novými následky psychické či tělesné podoby. Jediné, co se na tomto, ve společnosti hluboce zakořeněném problému mění, je poznání, že násilí na ženách není izolovaným jevem, ale že jde o vzor chování, který svým charakterem porušuje práva žen a dívek. (García-Moreno et al., 2013a, s. 1)

Organizace WHO (2014) označuje násilí na ženách za: „jakýkoli čin genderově orientovaného násilí, jehož důsledkem nebo pravděpodobným důsledkem je psychická, sexuální či mentální újma nebo utrpení ženy, včetně hrozeb výše uvedeným jednáním, nátlak nebo svévolné zbavení svobody, ať už na veřejnosti nebo v soukromí“.

O násilí na ženách můžeme také mluvit, pokud dochází k porušování jejich základních práv, což vyplývá z Deklarace za odstranění násilí na ženách (rezoluce 48/104) vydané Organizací spojených národů, dále jen OSN (UNGA, 1993), která uvádí:

- a) právo na život,
- b) právo na rovnost,
- c) právo na svobodu a bezpečnost osoby,
- d) právo na rovnou ochranu ze strany zákona,
- e) právo být osvobozena od všech forem diskriminace,
- f) právo na dosažení nejvyšší úrovně fyzického a mentálního zdraví,
- g) právo na spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky,
- h) právo nebýt vystavena mučení či jinému krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení či trestání.

Násilí na ženách vychází z genderových odlišností mezi pohlavími a je ovlivněno mnoha strukturálními a systémovými aspekty dané společnosti. Zkoumání těchto aspektů

za účelem jejich vymezení a porozumění jim, představuje nekončící výzvu pro mnoho komunit, regionů a států. (Norsworthy a Khuankaew, 2004, s. 260)

Barma dle autorek Kyu a Kanai (2005, s. 245) není výjimkou. Společně upozorňují, že je zde potřeba provést řadu výzkumů k dosažení reálných a odpovídajících informací, které přiblíží charakter násilí na barmských ženách. Nejaktuálnější dostupné zdroje založené na odlišných výzkumech probíhajících v zemi neposkytují dostatečný odraz místní situace. Výzkum probíhající v Barmě roku 2002 prováděný Myanmarským národním výborem pro ženské záležitosti (MNCWA) odhalil, že psychické násilí se týká 4 % až 21 % barmských žen (SEARO, 2009). Dle stejného výzkumu (SEARO, 2009) bylo také zjištěno, že 3 % až 15 % dotazovaných žen má zkušenosti s fyzickým násilím. Na druhou stranu je zde článek již zmiňovaných autorek Kyu a Kanai (2005), který popisuje závěry výzkumu zaměřeného na partnerské násilí. V jeho průběhu bylo zkoumáno 286 žen ve věkovém rozmezí 18-59 let. Dle výsledků výzkumu má 27 % dotazovaných žen zkušenost s fyzickým napadením a 69 % žen zažilo v posledním roce psychickou agresi. Oba výzkumy tak neposkytují dostatečné informace k vytváření konkrétních závěrů týkajících se výskytu a rozsahu problematiky v Barmě. Samy autorky (Kyu a Kanai, 2005, s. 244) poukazují na nutnost dalšího zkoumání zaměřeného na násilí na ženách v Barmě.

Následující podkapitoly přibližují nejdříve typy násilí, které souvisejí s okruhem osob, které páchají násilí na ženách nejčastěji. Dále je rozebrán charakter působení násilí, kde jsou vymezeny některé podoby působení násilí. Následně text popisuje, jakou újmu a následky může páchané násilí svým obětem způsobit.

3.1 Typy násilí

Kapitola se zabývá několika typy násilí, ke kterým ve společnosti dochází. Dané vymezení vychází z toho, jaký okruh osob násilí páchá a jaké jsou jejich motivace. Typy násilí lze dle organizace WHO rozdělit do tří základních kategorií. První z nich představuje násilí, které osoby páchají sami na sobě. Tato oblast zahrnuje především sebevražedné činy a sebepoškození. Dalšími kategoriemi, na které se práce zaměřuje především, jsou mezilidské a kolektivní násilí. (Krug et al., 2002)

3.1.1 Mezilidské násilí

Autoři zprávy WHO Krug a další (2002) tuto kategorii rozděluje na dvě větve. První z nich zahrnuje **násilí**, které je páčáno **ze strany rodinného příslušníka nebo intimního partnera**. Dle Kruga et al. (2002) je typické, že toto nežádoucí jednání páčají aktéři v soukromí domova. Lze tedy hovořit o partnerském či domácím násilí. Partnerským násilím autoři označují různé formy útlaků ze strany partnerů (manželů či milenců), které působí muž své partnerce. WHO definuje partnerské násilí jako: „chování intimního partnera nebo bývalého partnera, které má za následek fyzickou, sexuální nebo psychickou újmu. Chování zahrnuje fyzickou agresivitu, sexuální nátlak, psychické týrání a kontrolování oběti“ (WHO, 2014). Charakteristické je, že útlak trvá dlouhodobě a je doprovázen již zmíněným kontrolováním chování oběti (Abrahams et al., 2014). Některé faktory, které přispívají k výskytu násilných činů ze strany partnerů žen, rozebrala ve svém článku Kathryn Falb et al. (2013, s. 279), která zkoumala násilí páčané na přesídlených barmských ženách u Thajsko-Barmských hranic. Jednalo se o užívání alkoholu, nezaměstnanost a jiné vlivy, které poukazují na to, že muž není schopný zabezpečit rodinu. Autorka dává tyto aspekty do spojení s tím, že skrze ně dochází k podrývání tradičního postavení muže ve společnosti. V důsledku toho u něj vzrůstá tendence dokazovat si své postavení násilím na partnerce.

Druhou větví mezilidského násilí je dle Kruga et al. (2002) **násilí v rámci komunity**. Pachatel násilí v tomto případě není příbuzným oběti a nemusí se s ní ani znát. Oproti předchozímu typu dochází ke komunitnímu násilí obvykle mimo domov. Konkrétně lze hovořit o aktu znásilnění či sexuálního útoku neznámou osobou, o násilí v institucích, jako je škola, práce nebo vězení. Pachateli jsou tedy často přátelé, známí, kolegové z práce či ze studií, vrstevníci, případně učitelé. (Falb et al., 2013, s. 279)

3.1.2 Kolektivní násilí

Třetí typ násilí, který je označován za kolektivní násilí, se oproti předchozím dvěma liší dle Kruga et al. (2002) především tím, že nežádoucí činy páčají nikoli jednotlivci, nýbrž skupiny jedinců, popřípadě sám stát. Autoři zprávy pro organizaci WHO kolektivní násilí dále rozlišují podle toho, z jaké sféry pachatelé násilí pocházejí na: politické, ekonomické a sociální násilí. **Sociálním násilím** označují násilí, které páčá určitá organizovaná skupina, kupříkladu teroristické činy, ale řadí sem také davové násilí.

Násilí páchané v souvislosti s válkou, probíhajícími konflikty nebo násilí, které působí určitým způsobem stát, se považují za **politické násilí** (Krug et al., 2002). O daném typu násilí lze ve spojitosti s Barmou hovořit skrze násilí na ženách, které páchají státní autority, a ke kterému v Barmě docházelo především za předchozí vlády, která byla roku 2011 změněna. Spolu s touto politickou změnou došlo i k rozpuštění soudobé armády označované jako Státní rada pro mír a rozvoj (Anon, 2011a). I přes tyto reformy a politické změny však dochází dle Abdelkadera (2014) i v současnosti k diskriminaci a výskytu násilí na ženách ze strany státních činitelů. Tento útlak je nyní zaměřen především na minoritní náboženské a etnické skupiny. Problematika násilí na ženách ze strany státních autorit je podrobněji rozebrána v podkapitole 5.1.

Ekonomické násilí je spojováno s nežádoucím jednáním větších skupin, které má za cíl získat pro skupinu ekonomický prospěch. (Krug et al., 2002)

Ze zprávy Kruga et al. (2002) dále vyplývá, že neexistuje pouze jediný důvod, který by objasňoval, proč se někteří lidé chovají násilně vůči ostatním nebo proč je násilí více časté v některých komunitách oproti jiným. Násilí je totiž výsledkem komplexní souhry jedinců, vztahů, sociálního, kulturního a životního prostředí. Porozumění vztahu mezi těmito faktory představuje významný krok na cestě k dosažení předcházení výskytu násilí.

3.2 Podoby násilí

Literatura zabývající se heslem násilí na ženách nabízí čtenářům široké spektrum podob, kterých toto obecné slovní spojení může nabývat. Ženy mohou být psychicky utlačovány, duševně, tělesně i sexuálně týrány či diskriminovány. Jejich práva mohou být zpochybňovány, či jim může být přisuzována nižší důležitost než právům ostatních a dochází i k popření toho, že ženy vůbec nějaká práva mají. Násilí se vyskytuje na domácí úrovni, v rámci komunit i obecně v celé společnosti. (WCRP, 2004, s. 4)

Násilí na ženách představuje akt znásilnění či sexuálního útoku, případně sexuální násilí, které spáchá partner nebo jiná osoba na ženě či dívce. Samotné partnerské násilí obvykle zahrnuje fyzické, sexuální i citové využívání. Jinou podobou násilí může být provedení genitální obřízky, vražda ze cti, obchodování s ženami, nucené a brzké uzavření sňatku. Tento výčet, však není zdaleka konečný. Ve společnosti se vyskytuje

také mnoho méně viditelných a rozpoznatelných druhů násilí, které se hůře odhalují a identifikují. (García-Moreno et al., 2013a)

I přes mnoho podob násilí na ženách existují stejné znaky, kterými se dle Watts a Zimmerman (2002) všechny vyznačují. Jedním z nich je obviňování žen, které se staly oběťmi násilného činu. Oběti partnerského násilí jsou obvykle viněny z toho, že byly nevěrné, že selhaly při plnění role vyplývající z jejich postavení nebo že nebyly poslušnými partnerkami/manželkami. Ženám, sexuálně napadeným či znásilněným, se často říká: „Říkaly si o to...“. Osočení je přitom dle autorek (Watts a Zimmerman, 2002) obvykle spojeno s tím, jak se žena obléká či chová.

Pokud bychom chtěli blíže specifikovat některé podoby násilí, které ve zprávě WHO uvádí Krug et al. (2002), pak můžeme zmínit následující:

3.2.1 Sexuální násilí

Sexuální násilí představuje dle zprávy WHO jednu z nejčastěji vyskytujících se forem násilí na ženách. Dle definice, kterou přijala tato organizace, se jedná o: „jakýkoli sexuální akt, jehož cílem je dosažení pohlavního aktu, nežádoucí sexuální poznámky či návrhy nebo jinak orientované jednání proti lidské sexualitě, za použití donucovacích prostředků, a to každou osobou bez ohledu na její vztah k oběti, v jakékoli podobě a jakémkoli prostředí“ (Krug et al., 2002, s. 149). Sexuální násilí může být provedeno jakoukoli silou, kromě fyzického násilí zahrnuje také psychické zastrašování či vydírání. Zahrnutý jsou i hrozby fyzickou újmou, propuštění z práce nebo znemožnění dosažení chtěné pracovní pozice. Opomíjeny nejsou ani situace, ve kterých není žena schopná dát svůj souhlas, ať už proto, že je ve stavu opilosti, pod vlivem omamných a psychotropních látek, spí nebo je mentálně neschopná porozumět probíhající situaci. Znásilnění představuje sexuální násilí, stejně jako jiné formy útoků zahrnující sexuální orgány, kontakt mezi ústy a mužským pohlavním orgánem, pochvou ženy nebo análním otvorem. (Krug et al., 2002, s. 149)

Historicky a také vlivem médií je dle Abrahamse et al. (2014) sexuální napadení považováno za akt, který probíhá mezi cizími lidmi. Poukazují ale na současné výzkumy, ze kterých vyplývá, že podstatná část sexuálního násilí probíhá v rámci manželství či jiného partnerského vztahu. Oběti násilí obvykle pachatele nejen znají (Watts a Zimmerman, 2002), ale často jsou s ním v pravidelném kontaktu nebo s ním mohou dokonce i žít v jedné domácnosti.

3.2.2 Fyzické násilí

Fyzické násilí je častou podobou (Pandey a Shrestha, 2014) domácího či partnerského násilí, kdy jsou ženy napadnuty partnerem nebo jiným členem rodiny. Za jednotlivými násilnými akty se často dle Kruga et al. (2002) skrývá prostředí teroru a strachu, ve kterém ženy dlouhodobě žijí. Autoři pod pojem zahrnují mnoho různých útoků na tělesnou schránku ženy. Řadí sem situace, kdy dochází k bití či fackování ženy, trhání jejich vlasů, kroucení končetin. Ataky mohou mít mj. podobu dušení či jiného fyzického napadnutí, při kterém může být užita i zbraň. Oběti při tom hrozí zranění či jiné poškození těla. Výjimkou není ani házení objektů po oběti (Pandey a Shrestha, 2014), ubližování domácím zvířatům nebo rozbíjení majetku.

3.2.3 Psychické násilí

Dalším doprovodným projevem domácího násilí je kromě již zmíněného fyzického, také psychické násilí. Psychický útlak se ale také běžně vyskytuje (Krug et al., 2002) i v jiných institucích než je rodina. Dle Garcia-Linares et al. (2005) je obvyklé, že partnerky, které jsou ve vztahu tělesně napadány, bývají zároveň svými partnery i duševně týrány. Ženy, které měly s duševním i tělesným trýzněním zkušenosti, se obvykle v rámci jejich výzkumu shodovaly v tom, že horší vliv na ně mělo právě psychické násilí. Projevem psychického útlaku je dle autorů především ústní napadání skrze urážky a ponižování. Oběť je přitom soustavně kontrolována i ovládána a partner zároveň zajišťuje izolaci ženy od přátel a zbytku rodiny. Žena má zakázáno samostatně rozhodovat o většině záležitostí a obvykle je veškeré hospodaření rodiny přenecháno muži. Ten jí vyhrožuje ublížením na jejím zdraví nebo na zdraví dětí. Autoři také zmiňují, že výjimkou není ani vydírání, ať už emocionální či ekonomické. Podobné znaky psychického násilí (Krug et al., 2002) mohou zažívat i ženy v souvislosti se sexuálním útlakem, kdy jsou pod pohrůžkou ztráty práce či fyzického násilí nuceny ke strpění sexuálního obtěžování.

3.3 Následky spojené s násilím

Násilí páchané na ženách představuje problém spojený s vážnými zdravotními a společenskými následky. Vyústěním násilného činu může být újma na fyzickém,

psychickém, sexuálním nebo reprodukčním zdraví žen a dívek. Charakter následků je značně rozmanitý a text níže se jej pokusí hlouběji rozebrat. (WHO, 2014)

Zmíněné fyzické násilí dle autorů Devriese et al. (2013) nejčastěji vyústí v různě vážná fyzická poškození oběti. Uvádějí, že může jít o lehká tělesná zranění, ale ubližování může také způsobit doživotní újmu, případně až zabití oběti. Partnerské násilí, kde se tělesné napadání často vyskytuje, je dle autorů v rámci celého světa jednou z hlavních příčin vraždy žen. Jiná, než smrtelná zranění dle Kyu a Kanai (2005, s. 246) často vyústí v modřiny, odřeniny, škrábance a podvrtnutí. Při vážnější újmě dochází obvykle ke zlomeninám, vnitřním zraněním či ztrátám vědomí. Následkem fyzického násilí však nejsou pouze různá tělesná zranění. Dle Kruga et al. (2002) již samotná zkušenost s násilím má za následek zvýšení rizika, že oběť bude mít v budoucnu větší problémy se zdravím oproti ostatním ženám. Autoři uvádějí, že důvodem je zvýšený výskyt rizikového chování u žen, které se staly oběťmi násilí. Obvykle se uchýlí ke kouření, užívání alkoholu a drog, což je doprovázeno snížením pohybové aktivity těchto žen. Následně jsou ženy více ohrožené výskytem deprese, sebevražedných tendencí, psychosomatických poruch, fyzických zranění, zažívacích obtíží a mnoha dalších zdravotních komplikací. Autoři (Krug et al., 2002) také uvádějí pravidlo, že čím vážnější fyzické násilí je, tím větší je také dopad na tělesné a duševní zdraví ženy.

Oběti sexuálního násilí mají, jak uvádí autoři zprávy WHO o násilí Krug et al. (2002, s. 162), ve spojitosti s prožitým činem problémy s chůzí, pociťují bolesti a mívají gynekologické obtíže. Podráždění genitálií, vaginální krvácení, bolest při pohlavním styku, výskyt infekce, myomů, chronické pánevní bolesti a bolesti močových cest jsou výčtem některých z dalších komplikací, které znásilněné ženy doprovázejí. Dále může také dojít k přenesení infekce do močových cest. U následků sexuálního útoku autoři neopomínají ani nežádoucí těhotenství a s ním spojené potraty. Společně také řeší, že v mnoha společnostech jsou znásilněné ženy nuceny k tomu, aby si dítě takto počaté nechaly. Naopak ale také zmiňují, že v jiných komunitách musí ženy podstoupit rizikové potraty, které provádí nekvalifikované osoby. Navíc, pokud žena již těhotná je, tak nehrozí újma pouze jí, ale také jejímu nenarozenému dítěti (Krug et al., 2002, s. 101). Znásilněné či jinak sexuálně zneužitě osoby jsou dle autorů García-Moreno et al. (2013a) také ohroženy sexuálně přenosnými chorobami, kterými je může pachatel stykem nakazit. Uvádějí například HIV, chlamydie, syfilis nebo kapavku.

Kyu a Kanai (2005, s. 246) řeší i to, že je obětí násilí zároveň způsobena duševní újma, mívají deprese a úzkosti, pocítují bezmoc a v důsledku toho ztrácí kontakt s okolím. Posttraumatické stavy, kterými oběti násilí trpí, nejsou výjimkou, stejně jako myšlenky na sebevraždu či pokusy o ni. Z výzkumů prováděných na populaci (Krug et al., 2002, s. 163) vychází, že duševní poruchy se vyskytují u 33 % žen, které v minulosti zažily sexuální násilí, u 15 % žen, které zažily partnerské násilí a u 6 % žen, které se obětí násilí nestaly nikdy. Ženy, které se staly oběťmi násilí, jsou tedy oproti ostatním mnohem více ohrožené výskytem duševních poruch.

Jak již bylo zmíněno, tak poškozené ženy po prožitém násilí mj. uchylují k užívání alkoholu, drog a tabákových výrobků. García-Moreno (2013b) proto následky násilí rozšiřuje i do ekonomické oblasti, jelikož s těmito zlovyky rostou náklady na zdravotní, sociální a právní služby poskytnuté oběti. Do ekonomických dopadů násilí na ženách lze proto započítávat i ztráty na výdělku. Nepříznivé dopady problému se dle autorek Kyu a Kanai (2005, s. 245) týkají také dětí, které v dané rodině vyrůstají. Ty jsou v důsledku konfrontace s takovou zkušeností samy v budoucnosti častěji pachateli násilí nebo se snáze stávají oběťmi partnerského násilí.

Násilí páchané v rámci probíhajících konfliktů často vyústí v přemístění obyvatel, kteří odchází dobrovolně či nuceně osídlovat jiná, neznámá, území. V důsledku změny domova se potýkají se ztrátou postavení, které si vybudovali ve společnosti, která je obklopovala v původním místě živobytí. Často tak žijí nějakou dobu v sociální izolaci. Musí se naučit žít bez přátel a blízkých z původní komunity. Po příchodu se nějakou dobu více či méně úspěšně aklimatizují a přizpůsobují životu v nové společnosti. Ne všichni jsou schopni změnu přijmout lehce. Ti, kterým se to nedaří, se často uchylují k užívání alkoholu, nespolečenskému chování, mají sebevražedné sklony či deprese. Následkem je utrpení celé rodiny, v rámci níž dochází k častějším a intenzivnějším konfliktům. (Krug et al., 2002)

4. Vybrané kulturní aspekty

Kapitola rozebírá vybrané kulturní aspekty, konkrétně historické souvislosti, náboženství a etnika, která jsou typická pro barmskou společnost. Z jednotlivých oblastí jsou zdůrazněny charakteristiky, které jsou dávány do vztahu s výskytem násilí na ženách a mohou být považovány za jevy, které vedou k výskytu této problematiky v Barmě. Aspekty byly vybrány na základě literatury, vycházející především z výzkumů prováděných v Barmě po přelomu tisíciletí. (Norsworthy a Khuankaew, 2004; Norsworthy, 2003; Kyu a Kanai, 2005) ¹

4.1 Historické souvislosti a barmská společnost

Koloniální historii, provázející mnoho zemí po desetiletí jejich vývoje dávají někteří autoři do souvislosti s násilím páchaným na ženách (Kanuha, 2002; Norsworthy a Khuankaew, 2004; Smith a Ross, 2004). Základem této spojitosti má být dle Kanuhy (2002), profesorky sociologie na univerzitě v Hawai, která se zaměřila na případ havajské společnosti, úzká vazba mezi kolonialismem a patriarchálními základy společnosti. Jejich vztah je podobný ve strategiích, které užívali kolonizátoři v historii, a které jsou užívány nyní muži k ovládnutí žen. Jedná se především o systematický útlak a dominanci. Spojitost mezi kolonialismem a patriarchálními vzory má dále udržovat strukturu genderového násilí. Autorky K. Norsworthy a O. Khuankaew (2004, s. 276) dávají kolonizaci Barmy trvající necelé století na základě svého výzkumu do souvislosti s násilím na ženách v zemi. Kolonialismus, který barmská společnost popisuje jako nelidský a ničící jejich kulturu, byl postaven na mužské nadřazenosti a patriarchálních hodnotách. Ženy, dotazované ve výzkumu autorky, považují kolonizační a post kolonizační historii za významný aspekt vedoucí ke zvýšení zranitelnosti barmských žen. Ty se stávají terčem

¹ Zdrojem informací byly články, týkající se výzkumů prováděných v Barmě. První ze článků se datuje do roku 2003. Autorkou je Kathryn L. Norsworthy a text nese název *Understanding Violence Against Women in Southeast Asia: A Group Approach in Social Justice Work*. Článek zkoumá násilí na ženách v kontextu společnosti lidí, žijících v Thajsku, Kambodži a uprchlíků či vnitrostátně přesídlených lidí v Barmě. Druhý článek byl vydán roku 2004. Autorkami jsou K. L. Norsworthy a O. Khuankaew, které vycházejí ze stejného výzkumu, který probíhal od roku 1997. Tento článek je však již plně zaměřen na barmské ženy. Název článku je: *Women of Burma Speak Out: Workshops to Deconstruct Gender-Based Violence and Build Systems of Peace and Justice*. Posledním zdrojem je *Prevalence, antecedent causes and consequences of domestic violence in Myanmar* autorem Nilar Kyu a Atsuko Kanai. Autorky popisují průběh výzkumu, který byl zaměřen na domácí násilí v zemi.

zneužívání a napadání. Britští kolonizátoři dávali obyvatelstvu přímo nebo méně zřetelně najevo, že barmskou kulturu považují za podřadnou. Což mj. vyplývalo z různých písemností, které vytvářeli tehdejší kolonizátoři, a v nichž popisovali charakter místního obyvatelstva (Delap, 2012). Místní lid bylo z jejich pohledu nutné „zcivilizovat“. Kolonizátoři podporovali dle Norswothy a Khuankaew (2004) již existující ideu, že žena je vlastnictvím muže. Tento přístup k ženám prohloubili smýšlením, že barmské obyvatelstvo, ženy i muži, jsou vlastnictvím koloniální velmoci.

Období kolonialismu lze (Heikkilä-Horn, 2009) uvést 19. stoletím, kdy na území probíhaly tři anglo-barmské války, jejichž výsledkem bylo pokaždé vítězství Britů. Hlavním důvodem (Youngblood, 2013) k vedení války bylo bohatství Barmy, o které Evropané usilovali. Heikkilä-Horn (2009) uvádí, že mezi lety 1824 až 1886 prováděli Britové mapování území, které později vymezili jako britskou administrativní jednotku. Jižní části tohoto teritoria byly převzaty pod britskou správu během válek probíhajících v letech 1824 až 1826 a roku 1852. Toto jižní území se stalo hlavním geografickou oblastí tzv. „Správní Barmou“. Zbytek teritoria, které bylo následně řízeno skrze místní členy etnika Shanů a Kachinů, vešel pod správu za války probíhající 1885 až 1886. Daná oblast byla typicky označována za „Pohraniční oblast,“ nebo také za „plánovanou oblast“. Roku 1885 byla dle Youngblooda (2013) země finálně připojena k Britskému impériu a stala se britskou kolonií a zároveň provincií Indie. Éra kolonizace představovala pro barmskou společnost období velkých změn. Evropané ničili tradiční charakter společnosti a zaváděli vlastní společenské systémy. Jejich nerovný přístup k etnickým skupinám nenávratně poznamenal vztahy mezi jednotlivými etniky (Walton, 2013). Konkrétně o problematice pojednává podkapitola 4.3 Problematika etnik. Heikkilä-Horn (2009) zmiňuje jiný příklad radikálních zásahů, kterým může být klasifikace obyvatelstva podle určitých rozdílů, na jejichž základech kolonizátoři vyčlenili 9 rozdílných ras:

barmskou, jinou domorodou rasu, čínskou, indickou rasu s narozením v Barmě, indickou rasu s narozením mimo Barmu, indicko-barmanskou rasu, evropskou a spojeneckou, anglo-indickou a jinou rasu.

Po roce 1920 vedli Barmánci, kteří se vzdělávali na škole Young Men's Buddhist Association (YMBA), protesty za nezávislost země. Jedním z impulzů bylo vyčlenění Barmy při zavádění nových ústavních reforem v Indii. Po třech letech byly ústavní změny zemi zaručeny, ale vůdci prvotních protestů se kvůli rozličným názorům rozešli. Byli však

nahrazení radikální studentskou skupinou Rangoonské univerzity, kteří organizovali tzv. „Thakinské protesty“. Později se k nim připojili také barmští rolníci. Do čela univerzitních studentů se 1936 postavili Thakin Nu a Aung San ². Britská vláda následně oddělila Barmu od Indie a umožnila zemi určitou samosprávu. Za druhé světové války barmští představitelé viděli v Japonsku spojence v boji za vlastní nezávislost. Nakonec Japonsko změnilo původní sliby o pomoci a místo toho zahájilo okupaci Barmy, trvající až do konce roku 1942, kdy byli z území vytlačeni. V dalších letech obnovila Británie administrativní správu v zemi. Až 4. ledna 1948 byla vyhlášena Barma nezávislou suverénní republikou. (Youngblood, 2013)

Vláda dominantních autorit pádem kolonialismu neskončila, jak uvádí Hlaing (2012). V následujících letech 1962 až 1988 převzal řízení země generál Ne Win. Nejdříve byl vojenským panovníkem, později sám sebe jmenoval prezidentem a nakonec vládl jako politický vůdce. V počátečních letech jeho působení se vláda země snažila o vytvoření socialistického státu (Youngblood, 2013). Ne Win po občanských nepokojích roku 1988 odstoupil (CIA, 2014). Friedman (2005) popisuje situaci, kdy během mírových bojů za demokracii, probíhajících na celém území, vycházely tisíce lidí protestovat proti represivním činům armády. Povstání byla ale násilně potlačena a během několika měsíců se moci chopila armáda. Po další desetiletí tak vládla junta (Hlaing, 2012), neboli Státní rada pro mír a rozvoj, známá pod zkratkou SPDC (State Peace and Development Council), která se původně jmenovala Rada pro obnovu státního práva a pořádku (SLORC, State Law and Order Restoration Council). Období dle Friedman (2005) provázelo rozsáhlé porušování lidských práv ze strany SPDC. Autorka uvádí, že se jednalo mj. o nucené práce, vraždy a znásilňování žen armádou, vyhánění rodin z domovů a ničení celých vesnic. Dále režim omezoval svobodu tisku, svobodu slova a sdružování občanů. Na základě těchto faktů označuje SPDC za vysoce represivní vojenský režim. Na situaci v zemi reagovalo mezinárodní společenství, kdy Spojené státy americké (USA) a Evropská unie (EU) uvalily na režim sankce. Jak uvádí Hlaing (2012), tak vláda vojenské junty byla zrušena relativně nedávno v roce 2011. Vyhlášena byla prezidentská republika, jejíž hlavou se stal Thein Sein. Strana svazové solidarity a rozvoje USDP (Union Solidarity and Development Party) zvítězila ve volbách a stala se vládnoucí silou.

² Otec Aung San Suu Kyi, která se stala barmským symbolem boje za demokracii.

K. L. Norsworthy a O. Khuankaew (2004, s. 273) rozebírají, že v období koloniální nadvlády, ale i za vojenského režimu Barmy byly zdůrazňovány hodnoty a systém patriarchální společnosti, které se zakořenily ve strukturách a institucích Barmánců. Ani v současnosti neutichá útlak žen, ba naopak je posilována nadřazenost mužského pohlaví. Tyto znaky jsou patrné (Norswothy a Khuankaew, 2004; WLB, 2008) v následujících tvrzeních:

- Ženy potřebují manžely nebo partnery, aby se o ně starali, protože samy jsou na to slabé a nezvládnou to. Z toho důvodu potřebují zůstat doma, kde je bezpečí a cestovat by také měli jen s doprovodem.
- Muži by měli být vůdci, protože jsou intelektuálně a tělesně nadřazení. Ženy by je pro svou neschopnost žít vlastní život měly následovat.
- Ženy jsou zodpovědné za péči o rodinu a její udržení pohromadě. Pokud vztahy selžou, pak je vinna žena.
- Žena je jako květina u cesty. Utrhneš ji a potom vyhodíš.
- Mít dceru je podobné, jako mít záchod.
- Ženy jsou jako slepice, neumí kokrhát.
- Muž je jako trna. Žena je jako list. List spadne tak či tak, bez ohledu na to, zda je na vrcholu nebo na spodu květiny.
- Žena respektuje svého manžela tak, jako zvíře respektuje svého pána.
- Syn je jako pán a manžel je jako Buddha.
- Výskyt genderově orientovaného násilí, kupříkladu partnerského násilí či sexuálního násilí, je v kultuře spojován s tím, že si žena o útlak či napadení říkála nebo že si je sama zapříčinila. Napadená žena je považována za špatnou ženu nebo partnerku

4.2 Náboženství

Na úvod podkapitoly je vhodné specifikovat, že se tato část věnuje především náboženství, které je v Barmě dominantní. Minoritní náboženství jsou v souvislosti s etniky, jejichž zásadní odlišnosti spočívají často v náboženském vyznání, zmíněny v podkapitole následující, tedy část 4.3 Problematika etnik. Cílem této kapitoly je rozebrat prvky buddhismu, které evokují genderovou nerovnost. V ní může být, jak uvádí Watts

a Zimmerman (2002), zakořeněno i samotné násilí na ženách, které je dále realizováno ponižováním, stavěním žen do podřízeného postavení či v jiných podobách. Nerovné postavení dle autorek napomáhá k vytváření ženské zranitelnosti vůči násilí, jež na druhou stranu posiluje násilí na nich páchané.

Převládajícím náboženstvím je v Barmě buddhismus, ke kterému se hlásí podle údajů CIA (2014) až 89 % obyvatel země. Co se týče zbylých náboženství v Barmě, pak křesťanství má dle CIA 4 % přívrženců, stejně tak i islám 4 % a animistická náboženství vyznává okolo 1 % obyvatel. Norsworthy a Khuankaew (2004, s. 274) uvádějí, že je zde rozšířena především větev buddhismu, tzv. theraváda, která převažuje i v sousedním Thajsku a Kambodži. Autorky zdůrazňují, že náboženství je považováno za významný prvek, který má silný vliv na tvorbu a podobu sociální struktury a institucí v rámci celé barmské společnosti. Walton (2013) uvádí, že duchovní stránka, kultura a politika jsou v zemi úzce propojené. Zmiňuje například přísloví: „Být Barmáncem znamená být buddhistou.“, které odráží buddhistickou tradici neodmyslitelně související s identitou barmských obyvatel.

Buddhismus lze na základě Franiukové a Shainové (2011) považovat za náboženství, v jehož kultuře tradičně dominuje mužské pohlaví. V článku uvádějí jako centrální princip buddhismu utrpení, které má představovat způsob, skrze něj se lze osvobodit od vlastního trápení. Zásadní myšlenka náboženství má spočívat v tom, že lidé, kteří se nedistancují od tužeb světa, jsou odsouzeni k tomu, aby se jejich utrpení opakovalo prostřednictvím karmy a znovuzrození. Pravděpodobně nejjasnější diskriminační prvek buddhismu spojují autorky s reinkarnací. Tkví v myšlence, že narození se do ženského těla je znamením špatné karmy, která souvisí s trestem za nemorální chování v předchozím životě. Napadení, zneužití a páchaní jiného násilí na buddhistických ženách je proto odůvodňováno její špatnou karmou. Tuto myšlenku také zastávají mnichové, kteří radí ostatním věřícím a ideu rozšiřují. Naopak (Norsworthy a Khuankaew, 2004) narození se jako muž, je pro buddhisty znamením dobré karmy z předchozího života. Aung-Thwin (1991) uvádí, že muži jsou již od narození považováni za nadřazené. Z autorčina článku vyplývá, že barmská společnost věří, že muži jsou obdařeni určitou mocí, kterou označují slovem pon. Přičemž největší hrozbu pro pon představuje právě žena. Její znečišťující síly mají zmenšovat nebo ničit mužský pon. Pro barmského muže má být proto nepředstavitelné, aby byl například jeho oděv prán ve stejné pračce jako oblečení jeho vlastní sestry, které považuje za nečisté.

Norsworthy (2003) rozebírá další významný znak buddhismu, jímž je fakt, že náboženství umožňuje vysvěcení pouze mnichům a ženám tuto možnost upírá. V rámci příprav na samotné vysvěcení je chlapcům v chrámech poskytováno vzdělání, které nekončí okamžikem vysvěcení, ale pokračuje, pokud se chlapci rozhodnou stát mnichy. Autorka proto hovoří o jisté podobě náboženského zvýhodňování mužského pohlaví, které ve svém důsledku znevýhodňuje ženy v přístupu ke vzdělání. Od těch se očekává (Norsworthy a Khuankaew, 2004, s. 274), že zůstanou doma, budou se starat o ostatní členy svých rodin a budou plnit domácí povinnosti. Kvůli těmto očekáváním jsou odrazovány od dalšího vzdělání. V rámci společenských očekávání (Norsworthy, 2003) jsou vedeny k přípravám na roli manželky a matky, nikoli k tomu, aby měli vůdčí schopnosti nebo byly odbornými pracovníci. V těchto rysech buddhismu lze spatřovat podoby genderové diskriminace, o které hovoří také autorky Klunklin a Greenwood (2005), které se zabývaly buddhismem a postavením žen v sousedním Thajsku. Na nerovnost upozorňují hlavně v charakteru činností probíhajících v buddhistických chrámech, kde zastávají všechny veřejné role pouze muži. Ženy mají ze strachu z kontaminace zakázáno chodit blíže či se dotýkat mnichů. Jak tvrdí Franiukové a Shainové (2011), tato nerovnost může vést až k tradičně podřízenému vnímání žen v barmské společnosti, které je v zde zakořeněné již po tisíce let. Barmské ženy tak mají (Norsworthy, 2003) na základě rozličných vlivů tradičně nižší společenský status a méně možností nejen než muži, ale také v porovnání s ženami z jiných náboženských skupin, žijících v zemi. I přes mnohé diskriminační prvky se ale píše o buddhismu ve spojení s násilím na ženách (Franiuk a Shain, 2011) mnohem méně v porovnání s islámem či jinými náboženstvími.

Kaundal a Thakur (2014) dále rozebírají, že buddhismus, jako takový, vnímá ženskou menstruaci jako přirozený proces, kterým prochází žena každý měsíc. Přesto do tohoto náboženství v rámci některých zemí pronikly prvky hinduismu, které se zakořenily ve společnosti. Autorky Norsworthy a Khuankaew (2004, s. 273) uvádějí, že se jedná konkrétně o zmiňovanou menstruaci, která je barmskou společností, právě skrze tyto vlivy, považována za projev nečistoty. Ženy jsou na základě dané myšlenky považovány za nečisté, proto je jim také zakázán vstup do některých posvátných buddhistických míst. Michaels (2013) naznačuje, že samy ženy nemají příliš možností, jak se vymanit z těchto společenských okovů. Jako důvod uvádí především tabu, které se vztahuje na témata sexuality a reprodukčního zdraví v buddhistické kultuře Barmy. Tyto zábrany se

pokouší zlomit například Ma Htar Htar, s níž Michaels v článku provádí rozhovor, a která založila barmské centrum Akhaya. Htar měla upoutat pozornost především svou kampaní „Whistle for Help,“ neboli „Píšťalka pro pomoc“. Jejím cílem je prolomit bariéry, které souvisejí se stavěním barmských žen do podřízeného postavení vůči mužům, na základě podobných mýtů, jako je nečistota žen kvůli jejich menstruaci.

4.3 Problematika etnik

Barma je státem, ve kterém žije vedle většinového etnika Barmánů³, které tvoří 68 % obyvatel, také velké množství minoritních etnik. Celkový počet etnických skupin v zemi se odhaduje (Holliday, 2010) na 135.⁴ Mezi etnika, ke kterým se hlásí menší skupiny obyvatelstva (CIA, 2014; Norsworthy a Khuankaew, 2004) patří Shanové (9 % obyvatel), Karenové (7 %), Rakhinové (4 %), Chinové, Monové (2 %), Kachinové, Arakanové a další. Převládající etnikum Barmánů se od minoritních etnik (Norsworthy a Khuankaew, 2004) neodlišuje pouze větším počtem přívrženců, ale také tím, že etničtí Barmáni drží velké množství ekonomických zdrojů a tvoří většinu v armádě či ve vládě.

Norsworthy a Khuankaew (2004) uvádějí, že mezi některými etniky panuje větší či menší napětí, které pramení jednak z upřednostňování některých etnických skupin během britské koloniální nadvlády, jednak z politiky vojenských režimů posledních desítek let, které jednaly s etniky nestejně. Dle Waltona (2013) právě nadvláda Britů a pro ně typická posedlost klasifikováním vedly k prvním ostřejšímu vymezování etnické identity skupin. Britští úředníci shromažďovali data o jednotlivých etnikách, aby mohli efektivněji řídit a kontrolovat obyvatelstvo Barmy. Nutnost vymezit a charakterizovat etnickou příslušnost vedla skupiny k určování a definování pevných a stabilních rysů vlastního etnika. Autor poukazuje na to, že po anexi zbývajících území státu roku 1886, došlo roku 1925 k postupnému vyčleňování etnických Barmánů z armády. Vyvrcholením bylo přijetí politiky, na základě které mohli v armádě sloužit pouze Chinové, Kachinové a Kareni, přičemž všichni Barmáni byli z vojenské služby vyloučeni. Etnické minority se

³ V české literatuře se slovo Barmánek užívá k označení etnické i národnostní příslušnosti. V bakalářské práci jsou pojmy pro snazší orientaci v textu odlišeny. Slovo Barmánek (angl. Burmese) v textu označuje státní příslušnost a slovo Barmán (angl. Burman) je užito, pokud mluvíme o etniku.

⁴ Za zmínku stojí, že etnikum Rohingya nejsou do celkového počtu etnických skupin započítáni. Důvodem je fakt, že státem nejsou uznávány za oficiální etnikum.

tak staly pro většinové etnikum zprostředkovateli útlaku a přívrženci britských kolonizátorů, se kterými společně představovali pro Barmány ohrožení jejich kulturní a náboženské identity. Po dosažení nezávislosti roku 1948 došlo k posílení a získání privilegií především pro Barmány, kteří se chopili moci, a to i navzdory předchozím slibům o rovnosti etnik.

Jak uvádí Anon (2014a) junta, která převzala moc ve státě roku 1962, začala prosazovat homogenizaci Barmy s cílem vytvořit jednotné barmské obyvatelstvo. Aby vláda, složená především z armádních příslušníků, potlačila různorodost obyvatel, začala prosazovat „barmanizační“ politiky zacílené na minoritní etnické skupiny, mj. na Kareny či Kachiny (Craig, 2014, s. 96). I přes to, že tyto etnické skupiny byly oficiálně považovány za původní. Dle Falca (2003) jedním z rysů těchto politik bylo například nucené přesídlování příslušníků minoritních skupin. Počet vnitřně přesídlených obyvatel dosáhl v zemi až stovek tisíc a další zhruba dva miliony obyvatel zemi kvůli politickým a ekonomickým problémům opustily. Politiky následně vedly (Anon, 2014a) k dlouhotrvajícím občanským válkám, které provázejí stát v jeho dalším vývoji. Jak uvádí organizace Women's League of Burma (2000), dále jen zkratka WLB, během těchto konfliktů bylo mnoho barmských žen z různých sociálních i ekonomických vrstev a kultur stavěno do nepříznivých situací. Ženy se stávaly terčem útoků, protože jsou společností vnímány jako zranitelnější. V důsledku toho byly zneužívány a byl jim zamezován přístup k základním potřebám, ke zdravotní péči i ke vzdělání. Dle zprávy License to rape (SWAN a SHRF, 2002) v průběhu sporů nezdědky docházelo k sexuálním útokům na ženské pohlaví, jejichž cílem bylo terorizovat a podmaňovat si etnické skupiny. Tento způsob využití znásilňování jako „válečné zbraně“ autoři zprávy označují za válečné zločiny a zločiny proti lidskosti, kterých se vojenský režim v etnických oblastech Barmy po desetiletí dopouštěl. Nucené přesídlení se stalo dle Falca (2003) hlavním faktorem, který vedl mnoho žen, které ztratily svůj domov k tomu, aby začaly poskytovat sexuální služby. Tím se staly náchylnější k získání infekčních chorob a napomohly k šíření HIV/AIDS.

Jistou změnu v etnických nesvárech přinesla dle Anon (2014a) politická reforma současné vlády, která proběhla roku 2011. Ze zdroje však vyplývá, že v mnoha částech Barmy stále probíhá dokončování etnického „čištění“ pozůstatků pluralistické společnosti. Walton (2013) dokonce naznačuje, že reformy z roku 2011 souvisejí s násilím páchaným armádou v některých pohraničních regionech státu, kde žije větší

množství obyvatel jiného, než barmanského etnika. Jak uvádí BBC (Anon, 2014b), v posledních letech přerůstají obvinění ze sexuálních útoků a místní konflikty do větších rozměrů, které mívají až podobu rozsáhlých společenských sporů. V souvislosti s tím dochází k úmrtím stovek lidí a další tisíce jsou nuceny k migraci. United Nations High Commissioner for Refugees, tedy Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR, 2015) uvádí číslo 374 000 jako počet vnitřně přesídlených obyvatel a obyvatel, kteří žijí v podobné situaci. Barmská vláda je obviňována (Anon, 2014b) z toho, že těmto problémům nedokáže předcházet ani je řádně řešit. Problematika násilí na ženách ze strany státu je detailněji probrána v podkapitole 5. 1. Vliv vojenského režimu vlády.

Rozložení etnických skupin ve státě je geograficky znázorněno obrázkem níže.

Charakter kultury většiny etnik je dle WLB (2008, s. 19) založen na patriarchálních základech. Na ženy je tedy tradičně pohlíženo jako na hloupé a od přírody podřízené mužskému pohlaví. Názornými ukázkami vnímání žen jednotlivými etniky mohou být i jejich tradiční pořekadla (WLB, 2008; Aung, 2013):

Barmské pořekadlo: „Respektuj syna jako pána a manžela jako Boha.“

Chinské: „Vdaná žena a poškozená ohrada se mohou kdykoli nahradit.“

Shanské: „Žena respektuje svého manžela; zvíře respektuje svého pána.“

Pořekadla z etnicky specifické oblasti Palaung: „Ženy jsou jako tašky; muži jako stožáry domu.“ „Je-li žena chytrá, pak je to srovnatelné s prdem muže.“

Pro přiblížení znaků minoritních etnik jsou níže popsány hlavní znaky pouze těch největších, nebo jinak významných skupin. Charakter většinového etnika Barmánů byl již skrze náboženství popsán v podkapitole 4. 2 Náboženství.

Shanové

Etnikum Shanů tvoří cca polovinu obyvatel Shanského státu, který leží v severovýchodní části Barmy. Jedná se o více než 5 milionů lidí, kteří vyznávají buddhismus (CIA, 2014). Typické postavení ženy v rámci buddhistického náboženství je popsáno výše v podkapitole 4.2. Shanské ženy se v rámci probíhajících konfliktů (Walton, 2013) stávají terčem sexuálních útoků ze strany barmské armády, k nimž dochází i v současnosti. Organizace UNHCR (2015) ve svém přehledu za rok 2014 upozorňovala na probíhající přesídlování obyvatel mj. ve Shanském státě. Jako příčinu migrací uvádí právě střety mezi národní armádou a nestátními místními skupinami, před jejichž negativními dopady se obyvatelé snaží uniknout.

Karenové

Karenské etnikum (Ekeh a Smith, 2007) se podobně jako některá další etnika dělí na několik menších etnických skupin. Celkově žijí v Barmě necelé čtyři miliony Karenů (CIA, 2014). Většina se hlásí dle Ekeha a Smitha (2007) k buddhismu, ale velká část konvertovala ke křesťanství. Kvůli útlaku ze strany vlády žije mnoho Karenů v uprchlických táborech v Thajsku. Místní organizace KWO (2013a), neboli Karen Women Organisation, v oblasti usilovně pracuje na zlepšení situace žen, které uprchly z konfliktních oblastí a nyní čelí mnoha problémům. Poskytují určité zdravotní služby,

pečují o matky a zajišťují i další služby k zabezpečení základních potřeb. Mimo jiné se zaměřují na řešení sociálních problémů v rodinách i na sexuální a genderově orientované násilí.

Rakhinové a etnikum Rohingya

V Rakhinském státě ⁵, ležícím v západní části země, vznikají spory (CIA, 2014, Ekeh a Smith, 2007) mezi Rakhiny, příznivci buddhismu, kteří jsou s více než dvěma miliony zástupců v početní převaze a muslimy, kteří ve státě také žijí.

Tito muslimové, původně z Bangladéše, obvykle sami sebe označují za etnikum Rohingya. Právě na severu, u hranic s Bangladéšem, dochází k většině střetů, jelikož v pohraniční oblasti se muslimové koncentrují. Ačkoli etnikum Rohingyů tvoří více než milion lidí, nejsou vládou uznávány jako etnická skupina. Nenávist vůči této skupině se šířila již za vlády generála Ne Wina a neustává ani nyní. Opět se probouzí nesnášenlivé nacionalistické kampaně vyústující v násilí a vraždy Rohingyů s cílem vymýtit tuto skupinu. Útlak Rohingyů je citelný nejen ze strany ostatních obyvatel státu, ale také od vlády. Ta nutí ženy při uzavření manželství podepsat souhlas s tím, že nebudou mít více než dvě děti. Při překročení daného počtu hrozí matce trest za neuposlechnutí příkazů a může být odsouzena až k šesti měsícům vězení. Omezení však vyústila v nárůst mateřské úmrtnosti. Důvodem byl strach matek, které neměly přístup ke zdravotním centrům a obávaly se nelegálních potratů prováděných neprofesionály. Situaci navíc zhoršuje také státní politika, která znemožňuje výcvik místních žen na pozice zdravotních sester a porodních asistentek. Rohingyjským matkám není často umožněn přístup do nemocnic a k záchranným službám. Útlak etnika naposledy vyvrcholil roku 2012, kdy zemřelo téměř 200 Rohingyů.⁶ V důsledku střetů byly tisíce Rohingyjských mužů zatčeny a jejich ženy se staly hlavami rodin, avšak nyní bojují s nedostatky zdrojů pro uživení potomků. Matky i jejich dcery se tak stávají více zranitelné k útlakům, vyústujícím i v sexuální násilí. (Zarni a Cowley, 2014)

Chinové

Dle Eyth (2013) se celkový počet Chinů žijících v Barmě odhaduje na 1,2 milionu, z čehož ale většina, čítající kolem 700 000 lidí, žije mimo území Chinského státu. Dalších

⁵ na mapě označení Arakanský stát

⁶ Jedná se o údaj publikovaný barmskou vládou, který je však mnoha organizacemi zpochybňován.

200 000 Chinů má žít za hranicemi země. Devadesát procent Chinů má vyznávat křesťanské náboženství, čímž se odlišují od většinového barmského buddhismu. Chinský stát je nejchudším státem v Barmě a od roku 1998 zde probíhá rozsáhlá militarizace území. Zároveň zde dochází k etnické i náboženské diskriminaci etnika, v souvislosti s čím jsou zaznamenávány případy porušování lidských práv ze strany barmské armády. V polovině roku 2014 upozornil Nom (2014) na protest, kterého se účastnilo více než 130 etnických chinských žen. Důvodem bylo několik případů znásilnění ze strany barmské armády.

Monové

Etnikum Monů tvoří kolem milionu lidí, žijících v jižní části Barmy a vyznávajících převážně buddhismus. Monové se podobně jako ostatní minoritní etnika stali terčem útoků armády. (Ekeh a Smith, 2007)

Kachinové

Ekeh a Smith (2007) uvádějí, že etnikum osidluje především Kachinský stát na severovýchodě Barmy. Sčítá přes milion lidí, kteří se přiklánějí převážně k buddhismu. Barmanské etnikum drží v Kachinském státě většinu úředních postů a i přesto, že válečné příměří bylo uzavřeno již před desítkami let, tak neustále dochází k porušování lidských práv Kachinů. Což potvrzují i ženy, které byly kvůli příslušnosti ke Kachinskému etniku znásilněny barmskými vojáky či policisty. (Cengel, 2014)

5. Vybrané politické aspekty

Následující podkapitoly se věnují především oblastem spojeným s politikou barmského státu. První podkapitola rozebírá násilí páchané ze strany příslušníků barmské armády, jež bylo v textu již několikrát zmíněno. Dále se práce zabývá právní úpravou problematiky násilí na ženách v zemi. Konkrétně jsou zde uvedeny některé základní vnitrostátní předpisy Barmy a také významné právní předpisy, k nimž se stát zavázal.

5.1 Vliv vojenského režimu vlády

Barmská armáda řízená vojenskou vládou země je známá porušováním lidských práv svých obyvatel. Situaci se zabývá například mezinárodní nezisková organizace Human Rights Watch (dále jen HRW), jejíž úkol spočívá ve sledování dodržování lidských práv na mnoha místech světa. Již zpráva HRW (1991) z roku 1991 mapující události přechozího roku upozorňuje na násilné praktiky barmské armády, která své útoky zaměřuje především na etnické menšiny. Konkrétně jsou uváděny vraždy, mučení a znásilňování mnoha obyvatel odehrávající se v oblastech, kde žijí etnické minority. Ani další zprávy organizace (HRW, 2012; HRW, 2014) však nenaznačují zlepšení situace, naopak z nich vyplývá, že sexuální násilí páchané na ženách zůstává vážným problémem i v průběhu dalších desítek let.

Již bylo v rámci historického vývoje společnosti zmíněno, že v roce 2011 proběhl přerod země z autoritativního vojenského režimu do civilní podoby vlády. Bylo tím dle Morgana (2014) oficiálně ukončeno vládnutí vojenské junty. Nově prezidentská republika měla být vyhlášena v rámci snahy Barmy o demokratizaci a „otevření se“ zbytku světa. Vznikla tak nová vláda, která je, jak uvádí Macdonald (2013), však složená především z bývalých vojenských důstojníků, kteří jsou stále v úzkém spojení s barmskými ozbrojenými silami, označovanými jako tatmadaw. Jedná se tedy o původní příslušníky již zrušené vojenské junty, kteří mají opět v rukou všechny klíčové vládní posty. Autor článku proto hovoří nikoli o změně samotného vládnoucího režimu, nýbrž jen o změně v rámci bývalého režimu. Neexistence účinných opatření proti porušování lidských práv ze strany barmské armády, která je řízená samotnou vládou země, tak vede (HRW, 2013) k neutichajícímu sexuálnímu násilí na ženách a dívkách.

Na situaci permanentně poukazuje nejen organizace HRW, ale také mnoho dalších, především místních uskupení a samozřejmě i zahraniční tisk (Anon, 2014c; WLB, 2014; Weng, 2014; PWO, 2012). V roce 2002 svět obletěla zpráva License to rape organizací The Shan Women's Action Network (SWAN) a The Shan Human Rights Foundation (SHRF; 2002). Zpráva upozorňuje na problém v podobě násilí na ženách ze strany barmské armády, které je páčáno v rámci území Shanského státu. Mezi lety 1996 až 2001 zde mělo být zhruba 625 žen a dívek znásilněno či jinak sexuálně napadeno. Vzhledem k citlivosti problematiky report předpokládá, že i dalším ženám byla armádou způsobena podobná újma, ale rozhodly se incident neoznámít. O zpravu se opírá Charm Tong (2005), jenž spolupracuje s organizací SWAN. Ve svém článku z roku 2005 píše o zvýšení mezinárodního povědomí o problematice díky reportu License to rape, avšak zároveň uvádí, že barmský režim beze změn pokračuje v útlaku místních komunit. Novinář BBC (Anon, 2014c) se ve svém článku Burma military „using rape as a weapon“ z roku 2014 opírá o zjištění organizace Woman's League of Burma. WLB (2014) se dlouhodobě zabývá násilím na ženách, jež páchá státní armáda. V lednu 2014 organizace vydala zpravu Same Impunity, Same Patterns, v níž uvádí, že od voleb konaných roku 2010 bylo znásilněno více než 100 barmských žen. Dané číslo však má opět představovat pouze pomyslný vrchol ledovce. Incidentsy zmapované ve zprávě byly hlášeny především z oblastí Kachinského a Shanského státu. Páchané sexuální násilí představovalo jednu z podob porušování lidských práv, jichž se barmská armáda rozsáhle dopouštěla. Útoky měly být obvykle spojené s eskalací probíhajících konfliktů.

Aung San Suu Kyi se měla roku 2011 k problematice vyjádřit následovně:

„ Znásilňování je užíváno v mé zemi jako zbraň proti lidem, kteří pouze chtějí žít v míru a uplatňovat svá lidská práva. Ozbrojené síly touto cestou zastrašují etnické menšiny a snaží se rozdělit naši zemi“ (Leah a Gay, 2013).

Svým stanoviskem tak potvrdila myšlenku propagovanou organizací WLB (2014), která spočívá v systematičnosti a účelovosti páchaného násilí. WLB toto své tvrzení dokládá rozšířeností útoků, k nimž dochází v mnoha rozličných oblastech Barmy. Dalším významným aspektem tvrzení je velké množství příslušníků armády, kteří se sexuálního násilí dopouštějí. Útoky navíc nebývají páčány pouze jednotlivci, ale vyskytují se i případy kolektivního znásilňování žen a dívek. WLB sexuální násilí označuje za jeden z nástrojů barmské armády, který má zničit morálku etnických komunit

a ve svém důsledku i je samotné. Armáda se skrze znásilňování, často před očima manželů či jiných rodinných příslušníků, snaží získat dominantní postavení nad etniky.

Problémem se zabývá také Rada bezpečnosti OSN (United Nations Security Council, 2014) ve své zprávě Conflict-related sexual violence (S/2014/181, v překladu Sexuální násilí související s konflikty) z roku 2014. OSN zprávou navazuje na její předchozí ročníky, v nichž explicitně zmiňovala nutnost ukončit různé formy násilí včetně znásilňování žen, jichž se dopouští příslušníci barmské armády v mnoha etnických oblastech Barmy. Sám generální tajemník OSN Ban Ki-moon se o násilí spojeném s konflikty vyjadřuje následovně:

„Toto vážné porušování lidských práv je zničující stejně tak, jako jakákoli bomba či kulka“ (Anon, 2014d).

Aktuální report poukazuje na skutečnost, že zaznamenávání případů sexuálního násilí, ke kterému v Barmě stále dochází, je značně obtížné. Jednak z důvodu omezeného přístupu humanitárních a jiných pracovníků do konfliktních oblastí. Jednak proto, že mnoho přeživších odmítne sepsat formální protokol o napadení. Hlášení útoku se ženy vyhybají především z obav, že bude do jejich případu zapojena místní policie, což by následně mohlo ohrozit tajnost poskytovaných informací, vést k dalším újmám a stigmatizaci oběti. Zpráva finálně barmské vládě doporučuje, aby současné i dřívější případy porušování lidských práv, zahrnující i zločiny spojené se sexuálním násilím, prozkoumali a řádně na situaci reagovali. Dále také vládu nabádá, aby ve spolupráci s OSN zajistila ochranu a služby pro přeživší oběti. (United Nations Security Council, 2014)

5.2 Současná právní úprava problematiky

V rámci práce bylo zmíněno mnoho oblastí, v nichž dochází k rozličným podobám násilí na ženách. Tato kapitola se proto věnuje barmskému právu, které souvisí s probíranou tematikou. Stát skrze právní úpravu upravuje práva a povinnosti svých občanů a zároveň nastiňuje žádanou podobu vztahů v rámci státu. Skrze zákony tak může více či méně efektivně regulovat společenské jevy. A to především ty negativní, mezi které lze řadit veškeré formy násilí. V předchozí kapitole bylo rozebráno násilí se zaměřením na znásilňování barmských žen, jež páchá barmská armáda skrze své vojáky.

V tomto ohledu stát v jednom ze základních úkolů, tedy v ochraně svých obyvatel, očividně selhává. Práce se proto zabývá kořeny tohoto i ostatních selhání vyúsťujících v násilné činy na ženách, jež mohou spočívat v nedostatečné právní úpravě, která tyto oblasti opomíjí či přehlíží. Případně se může jednat pouze o malou snahu plnit závazky státu, které si sám dal, či se jimi v rámci mezinárodních úmluv zavázal.

Organizace WLB (2008, s. 21) spatřuje prvky diskriminující barmské ženy již v zásadních předpisech právní úpravy státu. Určitá forma nerovnosti se měla objevit u samotného vytváření současné barmské ústavy z roku 2008, na níž se podílelo pouze 6,2 % žen z celkového počtu autorů. Barmské ženy tak nebyly dle místní organizace dostatečně zapojeny do procesu vytváření základního právního dokumentu celé země. Principy, které ústava deklaruje, jsou samy o sobě velmi vágní a nespécifikují postupy, jakými stát zajistí samotnou rovnost či prevenci diskriminace. Vzniká tak nutnost zajistit pro společnost nejen formálnost, ale také reálnost ústavních záruk. Příkladem výše zmiňovaných nedostatků může být bod 347. kapitoly VIII., ve kterém stojí následující: „*Unie musí zajistit jakékoli osobě možnost užívat stejných práv před zákonem a musí poskytovat stejnou právní ochranu*“ (Myanmar, 2008). Podobně i bod 348. téže kapitoly: „*Unie nesmí diskriminovat žádného obyvatele Svazové republiky Myanmar na základě rasy, původu, náboženství, pracovního zařazení, společenského postavení, kultury, pohlaví a bohatství*“ (Myanmar, 2008). Ústava ať už úmyslně či nikoli podporuje dle WLB (2008) bodem 351. hlavy VIII: „*Matky, děti a těhotné ženy požívají práv, dle stanovení zákona*“ (Myanmar, 2008), tradiční pohled na ženy, jakožto matky. Zároveň tím zdánlivě nabádá k tomu, aby s nimi bylo zacházeno rozdílně. Následujícím bodem 352. stejné hlavy je rovnost pohlaví již zcela jasně stírána (WLB, 2008), viz „*... Nicméně nic v této části nemůže zabránit jmenování mužů na pozice, které jsou vhodné pouze pro muže*“ (Myanmar, 2008).

Jak uvádí portál OSN (Anon, 2011b), tak vysoká komisařka pro lidská práva Navi Pillay v minulosti upozorňovala na neutichající omezování svobody slova a narůstající náboženskou netoleranci, v jejichž důsledku dochází k nátlaku především na ženy a minoritní skupiny. K čemuž dochází mj. i v Barmě. Právě náboženské reformy se staly v zemi silně diskutovaným tématem. Organizace Amnesty International (2015a) spolu s Mezinárodní komisí právníků zdůrazňuje nutnost odmítnout či zásadně opravit řadu navrhovaných zákonů. Jedná se diskuze z počátku roku 2015, které se týkají náboženství a mohly by v důsledku ještě více podnítit již rozsáhlou diskriminaci a vést k dalšímu násilí

na etnických skupinách. Diskutuje se o návrzích zákonů, které by zaváděli nutnost odsouhlasit vládou konverzi občana k jinému náboženství. Dále by stát ukládal sérii diskriminačních povinností spojených s uzavřením sňatku mezi nebudhistickým mužem a buddhistickou ženou. Dle Amnesty International by tak zákony pouze daly volnou ruku státu k další diskriminaci žen a minorit.

Navrhované zákony by také ohrozily etnické skupiny. Vhodným příkladem je etnikum Rohingyů, jimž je již v současnosti odepřeno barmské státní občanství spolu s přístupem k základním službám. Hrozbou je především návrh založený na rodinném plánování, který by se mohl stát prostředkem, skrze který by stát účelně kontroloval populaci. Minoritní skupiny, které mívají více dětí než buddhistické rodiny, se obávají z případných trestů za nedodržení stanovených intervalů mezi porody. (Amnesty International, 2015b)

Současná úprava trestného činu znásilnění obsažena v barmském trestním zákoníku z roku 1860 je mnoha organizacemi (Global Justice Center, 2012; WLB, 2008; Myanmar, 1860) považována za nedostatečnou. OSN v Závěrečném vyjádření Výboru pro odstranění všech forem diskriminace žen z roku 2008 (UN CEDAW, 2008) poukazuje na jeden z významných nedostatků v zásadním právním dokumentu. Jedná se o bod 375. trestního zákoníku upravující čin znásilnění, kde se nachází výjimka z trestného činu znásilnění, definovaná následovně: „*Pohlavní styk muže s vlastní manželkou, jestliže manželka není mladší třinácti let věku, není znásilněním*“ (Myanmar, 1860). Autoři (UN CEDAW, 2008) napadají tento bod, který neuznává znásilnění v manželství za trestný čin. Ve vyjádření se proto mj. dovolávají změny úpravy ze strany barmské vlády.

Zmiňovaný Výbor OSN souvisí s mezinárodní Úmluvou o odstranění všech forem diskriminace žen (neboli Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, tzv. CEDAW; UN CEDAW, 2007), ke které se země roku 1997 zavázala. V rámci Úmluvy došlo v Barmě k výzkumům postavení žen ve společnosti. Výsledky těchto výzkumů byly následně shrnuty v reportech, které však organizace WLB (2008) ve vlastní zprávě *In the Shadow of the Junta* (Ve stínu junty) rozsáhle zpochybňuje. Místní uskupení poukazuje konkrétně na článek 4 c) Deklarace o odstranění všech forem násilí na ženách, kde se země v rámci přistoupení k CEDAW zavazuje k: „*Uplatňování hloubkové kontroly pro prevenci, vyšetření, v souladu s vnitrostátními předpisy i pro potrestání aktů násilí na ženách. Bez ohledu na to, zda jsou tyto činy*

spáchané státem nebo soukromými osobami“ (UNGA, 1993). Což považují (WLB, 2008) vzhledem k situaci v zemi za evidentní porušení zodpovědnosti státu dodržovat mezinárodní právní předpisy o lidských právech. CEDAW patří dle OHCHR (Office of the High Commissioner for Human Rights neboli Kanceláře vysokého komisaře OSN pro lidská práva; ©1996-2014) mezi jednu ze 4 smluv, k jejichž naplňování se země zavázala v rámci snahy OSN o zlepšování lidských práv. Celkový počet mezinárodních smluv o lidských právech OSN je osmnáct, přičemž Barma patří mezi země s nejmenším počtem ratifikovaných úmluv. Organizace Burma Campaign (Anon, 2014e) zveřejnila ve své zprávě znepokojení nad tím, že se stát podepsal pod Deklaraci o odhodlání ukončit sexuální násilí v konfliktech (Declaration of Commitment to End Sexual Violence in Conflict), ale přesto v době vydání zprávy nečinila žádné kroky k implementaci deklarace. Tato fakta odrážejí výzvy organizací Amnesty International či HRW (2014), které volají po zlepšení dlouhodobě závažné situace v zemi, kde dochází k porušování lidských práv.

6. Příklady projektů

Poslední kapitola bakalářské práce se věnuje příkladům dobré praxe. Tato část se zaměřuje na dvě místní organizace, které mají již dlouholetou tradici a poskytují pravidelně bližší informace o svých aktivitách v angličtině. Většina ostatních organizací (PWO, 2014; SWAN, 2015; BWU, 2014) zveřejňuje v angličtině pouze reporty zachycující aktuální situaci žen v Barmě či zdůrazňující přetrvávající problém násilí na ženách. Reporty už ale neobsahují informace o jejich aktivitách zacílených na řešení této problematiky. Mnoho z nich také poskytuje dokumentace pouze v místních jazycích, případně žádné obsáhlejší informace nezveřejňuje. Právě dlouholetá tradice, jazyková dostupnost a dostatek informací byly hlavními činiteli při výběru organizací i jejich projektů, jejichž charakter je přiblížen níže.

6.1 Projekty KWO

V rámci kapitoly 4. 1 Historické souvislosti a barmská společnost bylo poukázáno na zakořeněné patriarchální hodnoty barmské společnosti, v jejichž důsledku jsou ženám přisuzovány pouze tradiční role a úlohy. Rozhodování a moc připadá ve vztahu běžně muži. Kapitola 4. 2 Náboženství dále rozebírala mj. genderovou nerovnost v přístupu ke vzdělání. V rámci kapitoly 3. 4 Problematika etnik byl také zmíněn problém některých příslušnic minoritních etnik, které nemají dostatečný přístup k základním službám. Na tyto problematické body se mj. zaměřuje činnost organizace KWO, která pravidelně poskytuje informace o svých aktivitách v angličtině. Organizace karenských žen (Karen Women Organisation) již byla zmíněna v rámci kapitoly 4. 3 Problematika etnik. KWO (2015a) je komunitní organizace s dlouholetou tradicí⁷ sdružující Karenské ženy. Celkový počet členek se pohybuje kolem 49 000 žen. Organizace se zabývá především rozvojem a pomocí v uprchlických táborech u thajsko-barmské hranice. Pracuje především s vnitřně přesídlenými lidmi (často užívaná zkratka IDPs, neboli Internally Displaced Persons) a s ženami žijícím na barmském území. Mezi hlavní cíle KWO patří mj. posílení postavení žen ve všech oblastech života, přičemž v rámci této snahy vzdělávají ženy, rozvíjejí jejich znalosti, schopnosti i v oblasti politických

⁷ Organizace byla založena již roku 1949.

a organizačních dovedností. Touto cestou se snaží docílit rovného postavení barmských žen a mužů a zároveň u toho neztratit karenské tradice a kulturu. (KWO, 2015a)

Jedním z projektů KWO (2011) je Karen Young Women's Leadership School (KYWLS, v překladu Škola leadershipu/vůdcovství pro mladé karenské ženy. Projekt začal již roku 2001 a pokračuje až do současnosti. Jeho hlavním cílem je objevit a posílit potenciální vůdcovské schopnosti mladých žen. Touto cestou by se dle organizace mohly stát rovnocennými s muži a také se více účastnit rozhodovacích procesů v rámci jejich komunit. Roku 2015 KWO (2015c) zveřejnila zprávu, v níž evaluuje spolu s organizací IWDA (International Women's Development Agency, neboli Mezinárodní ženskou rozvojovou agenturou) projekt KYWLS za období 2001 až 2009/2010. Do evaluace bylo zapojeno 42 žen⁸, které školu úspěšně ukončily a také školitelé. Zpráva poukazuje na možné limity samotné evaluace a také na závěrečná zjištění. Ženy, které školu ukončily, mají být na základě evaluační zprávy mj. více informované o svých právech a také se mají více účastnit rodinného plánování a rozhodování. Ve výroční zprávě organizace z roku 2013 KWO (2013a) autoři uvádějí, že projekt KYWLS školil v daném roce 24 studentů ze tří uprchlických táborů a šesti distriktů Karenského státu. Školení vedli čtyři učitelé a dva krátkodobí školitelé.

Organizace KWO (2013b) vede dále i projekt zabývající se podporou tradičních porodních asistentek, skrze který poskytuje podporu v 7 karenských táborech i na území Karenského státu. Jeho cílem je především zajištění bezpečnosti matky i dítěte při domácím porodu. KWO poskytuje materiální pomoc, ale také zacvičení tradičních porodních asistentek. V některých táborech také organizuje jejich pravidelná setkání, při kterých se ženy vzájemně obohacují o praktické zkušenosti a informace. Řeší i problémy, se kterými se v rámci svých komunit v roli porodních asistentek setkávají. KWO (2013a) na setkáních také informuje asistentky o ženském zdraví, rodinném plánování i o těhotenství a související problematice. Ve svém reportu z roku 2013 uvádí, že podporuje 94 tradičních porodních asistentek, které napomáhaly téhož roku při více než 750 porodech.

V souvislosti s tématem mateřství a porod poskytuje KWO již od roku 2009 také materiální zabezpečení pro matky v oblastech, kde se koncentrují vnitřně přesídlení obyvatelé. Jedná se především o základní vybavení, které potřebují matky i novorozenci

⁸ Celkový počet žen, které úspěšně školu ukončily, je 194.

v prvních měsících po porodu. Členky KWO také ženám poskytují potřebné informace související s reprodukčním zdravím a rodinnými záležitostmi. Pro bližší představu KWO poskytla roku 2011 každé vnitřně přesídlené ženě následující vybavení: tři bavlněné pleny, dvě mýdla na praní, dvě mýdla na mytí a zdravotní brožuru. Zaměstnankyně KWO přitom využívají místní dodavatele, od kterých získávají zdroje hmotného zbezpečnění. (KWO, 2015b)

6.2 Projekty WLB

Na etnické konflikty a charakter barmské armády (viz kapitoly 4.3 a 5. 1) reaguje organizace Women's League of Burma. Svou činností chce WLB (2015b) mj. ovlivnit přetrvávající závažnou genderovou nerovnost a genderové násilí, k nimž v barmské společnosti dochází. WLB poukazuje na to, že dokud nebudou ženy od násilí ochráněny a nestanou se rovnocennými v politické, společenské i ekonomické sféře, tak je nemyslitelné, aby bylo dosaženo trvalého a stabilního demokratického rozvoje a rozkvětu Barmy. Na tuto problematiku se zaměřuje jeden z programů organizace s názvem „Mír a usmíření se“ (Peace and Reconciliation). WLB uvádí, že se v rámci něj dílčími aktivitami snaží eradikovat ze společnosti veškeré formy násilí a vytvořit tak zemi založenou na demokratických a rovnocenných základech. Program v současné době probíhá v Barmě, Číně, Bangladéši i v Thajsku. Mezi aktivity programu WLB (2015b) patří semináře zaměřené na vyjednávání o příměří mezi skupinami, základní školení a semináře pro vytváření míru, kterých se ročně účastní tisíc a tři tisíce žen a mužů. Roku 2002 proběhl první trénink v rámci projektu „Building Inner Peace“ (Budování vnitřního míru), který pokračoval i v roce následujícím v již zmiňovaných zemích. WLB (2004) uvádí, že v rámci druhého tréninku sdíleli účastníci své zkušenosti a prohlubovali si znalosti technik budování míru. Organizátoři semináře předávali ženám také informace k lepšímu porozumění genderové problematiky. Tento krok považují organizátoři za nezbytný pro odkrytí skutečné povahy násilí na ženách. Šest měsíců po ukončení tréninku se jeho účastníci vrátili do svých komunit a vedli zde sami semináře. Vyjádření a příběhy ze života účastníků seminářů byly později WLB (2009) sepsány a publikovány, přičemž poslední publikace vyšla roku 2009 s názvem *Overcoming Shadows II*. (neboli *Překonávání stínů 2*).

Závěr

Bakalářská práce přibližuje skrze kulturní a politické aspekty charakter násilí páchaného na ženách v Barmě. Zprvu jsou postupně rozebrány typy, podoby a následky násilí. Vzhledem k nedostatku kvalitní literatury však není, oproti původnímu záměru, veškerý výčet aplikován na tuto zemi. Již při zpracovávání této části z dostupné literatury vyplývá, že téma násilí na ženách není v zemi dostatečně do hloubky zpracováno a zkoumáno. Příkladem může být nedostatek informací o výskytu, rozsahu a možnostech předcházení problematiky domácího/partnerského násilí nebo násilí v rámci komunit.

Z dostupné literatury text rozebírá kulturní aspekty, které jsou hluboce v barské společnosti zaryty a svými dílčími prvky určitým způsobem mohou násilí na ženách negativně ovlivňovat. Následujícími zjištěními tak lze zodpovědět tyto výzkumné otázky, tedy: „*Jak ovlivňují vymezené kulturní a politické aspekty násilí páchané na ženách? Jak aspekty mohou souviset s porušováním či omezováním základních práv a svobod žen?*“ U vymezených historických souvislostí práce ukazuje na patriarchální základy barské společnosti, které dle zmíněných autorů stojí za přetrvávající nerovností mezi ženami a muži. Na ženy je stále tradičně hleděno jako na podřízené a nikoli jako na vůdčí a dominantní osoby, kterými jsou ve společnosti převážně muži. Patriarchální základy byly více zdůrazněny v období kolonialismu. Britští kolonizátoři na místní ženy i celou barskou společnost pohlíželi jako na národ nevzdělaných divochů, které je třeba zcivilizovat. Období kolonialismu bylo vystřídáno opět dominantní vládou, která lid po desetiletí utlačovala. Někteří autoři vidí právě v barské historii významný aspekt, který vede i v současnosti k vyšší zranitelnosti žen. Ty se následně stávají terčem násilí.

Genderovou nerovnost, která může vést až k ponižování žen a násilí na nich, text rozebírá také v oblasti náboženství. Zkoumán je především buddhismus, tedy převládající náboženské vyznání v zemi. Již v základech této víry se hovoří o tom, že narození do ženského těla je znamením špatné karmy a osoba je tím potrestána za hříchy z předchozího života. Ve společnosti se také věří, že pokud by se žena dotkla mnicha, pak by jej znečistila. Dále je mužům v buddhistických chrámech poskytováno rozsáhlejší vzdělání, k němuž již ženy nemají přístup. Naopak jsou vedeny k domácím pracím a ke starání se o rodinu. Ženám je na základě těchto a dalších faktů i v tomto ohledu přisuzován nižší společenský status než mužům a jsou jim odepírány některé možnosti, které jsou tradičně dostupné pouze pro opačné pohlaví.

Rozsáhle se problematika násilí na ženách dává do souvislosti s jejich etnickým původem. Důvody sporů a diskriminace některých minoritních etnik lze nalézt hluboko v minulosti, avšak až do dnes jsou skupiny utlačovány. Ženy, tradičně zranitelnější, se stávají během eskalace konfliktů oběťmi znásilnění a jiného trýznění. Nežádá se jim odpírání přístup k základním potřebám a nutné péči. Ani přes změnu vojenského režimu, jenž byl běžně osočován z užívání znásilňování žen jako „válečné zbraně“, nedošlo k výrazným změnám. Vláda země je kritizována za svůj neefektivní přístup při řešení problematiky jednak ze strany mezinárodního společenství, jednak ze strany svých občanů. Během konfliktů prchá množství příslušníků etnických minorit za hranice země či do pohraničních oblastí, kde vznikají uprchlické tábory.

Politickým aspektem, u něhož jsou zkoumány souvislosti s násilím na ženách, je vliv vojenského režimu Barmy. Mnoho místních organizací zveřejňuje alarmující zprávy o výskytu znásilňování žen ze strany barmských armádních příslušníků. Zaznamenány jsou stovky případů znásilnění, ale samy organizace se shodují na tom, že většina znásilněných žen se rozhodne zločin nenahlásit. Místní organizace zdůrazňují účelovost a systematickosti páchaní násilí vojáky. Často se také má jednat o kolektivní znásilňování skupinou armádních příslušníků, kteří jsou schopni ublížit ženám i dívkám. Stát mj. proto označuje organizace za podpůrce násilí na ženách. Na neuspokojivou situaci reaguje také Rada bezpečnosti OSN, které apeluje na vládu země, aby se zaměřila na zaznamenávání, řešení a eliminaci výskytu násilí na ženách.

Dalším politickým aspektem je barmská právní úprava problematiky násilí na ženách. Kolem samotné barmské ústavy se vedou kritické diskuze především o vágnosti principů, jež ústava deklaruje. Také v ní nejsou popsány postupy, jimiž dosáhne naplnění vymezených ustanovení. Mezinárodní společenství dále upozorňuje na nedostatečnou právní úpravu zločinu znásilnění, jež je obsažena v barmském trestním řádu. Ten neuznává znásilnění ženy jejím vlastním manželem za trestný čin. Kritika se snáší také na návrhy zákonů, jejichž přijetí by znamenalo prohloubení diskriminace etnických skupin, další násilí a útlak etnických žen. Barma v rámci mezinárodních smluv podepsala přistoupení k CEDAW i Deklaraci o odhodlání ukončit sexuální násilí v konfliktech. Bojovníci za lidská práva však neustále upozorňují na porušování lidských práv, kterého se barmský režim dopouští nebo mu není schopen řádně předcházet a řešit jej.

Práce specifikuje také příklady dobré praxe z Barmy. Přibližuje aktivity dvou místních organizací KWO a WLB. Původním záměrem bylo zaměřit práci na projekty místních nebo mezinárodních organizací, které buď poskytují pomoc ženám - obětem násilí, případně na aktivity organizací, které by řešili násilí ze strany vojáků. Tyto plány však nebyly pro nedostatečný přístup ke kvalitní literatuře naplněny a rozebrány byly aktivity zmíněných místních uskupení. První, KWO, mj. realizuje projekt KYWLS zaměřený na posílení potenciálních vůdcovských schopností mladých žen. Cílem je dosažení rovnocenného postavení obou pohlaví a zapojení žen do rozhodovacích procesů v rodině i ve společnosti. Dále podporuje tradiční porodní asistentky v jejich činnosti a snaží se tím zajistit bezpečí matek a novorozenců při domácích porodech. V souvislosti s tématem mateřství a porod poskytuje organizace i materiální zabezpečení pro matky v oblastech, kde se koncentrují vnitřně přesídlení obyvatelé. Ženám zde obvykle není umožněn přístup k základní péči a potřebám, proto jim KWO dodává i základní vybavení potřebné pro matky a novorozence v prvních měsících po porodu. Druhá, organizace WLB, pořádá semináře zabývající se vyjednáváním o příměří mezi skupinami. V rámci nich mají účastníci získat znalosti o vytváření příměří mezi aktéry konfliktu. Také jsou vzděláváni, aby lépe porozuměli genderové problematice. Semináře probíhají v rámci programu WLB, který cílí k dosažení rovnoprávnosti žen v politické, společenské i ekonomické sféře. Dosažení vymezeného cíle a ochránění žen od násilí může vést dle WLB ke stabilnímu a trvalému demokratickému rozvoji Barmy.

Použitá literatura a informační zdroje

ABDELKADER, Engy, 2014. Myanmar's Democracy Struggle: The Impact of Communal Violence upon Rohingya Women and Youth. *Pacific Rim Law & Policy Journal* [online]. Červen 2014, 23 (3), 511-542 [cit. 10-01-2015]. ISSN: 10668632.

Dostupné z:

<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=19&sid=a94db277-036a-4b7b-af66-81b004763bbc%40sessionmgr115&hid=125>

ABRAHAMS, Naeemah et al., 2014. Worldwide prevalence of non-partner sexual violence: a systematic review. *The Lancet* [online]. Únor 2014, 383 (9929), 1648-1654 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z:

[http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(13\)62243-6/abstract](http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(13)62243-6/abstract)

AMNESTY INTERNATIONAL, 2015a. Myanmar: Scrap „race and religion laws“ that could fuel discrimination and violence. *Amnesty International* [online]. Březen 2015 [cit. 2015-04-02]. Dostupné z:

<https://www.amnesty.org/en/articles/news/2015/03/myanmar-race-and-religion-laws/>

AMNESTY INTERNATIONAL, 2015b. Buddhist nationalists stoke hatred in Myanmar. *Amnesty International* [online]. Březen 2015 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z:

<https://www.amnesty.org/en/articles/blogs/2015/03/buddhist-nationalists-stoke-hatred-in-myanmar/>

ANON, 2010. Who are Burma's minority groups? [obrázek]. *BBC News: Asia* [online]. Listopad 2010 [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-11620652>

ANON, 2011a. Burma junta disbanded as 'civilian' government sworn in. *The Guardian* [online]. Naypyitaw, březen 2011 [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2011/mar/30/burma-civilian-governmnet-junta-disbanded>

ANON, 2011b. Civil society must play bigger role in human rights in South-East Asia – UN officials. *UN News Centre: with breaking news from the UN News Service* [online]. Listopad 2011 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z:

<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=40546&Kw1=myanmar&Kw2=women&Kw3=law#.VTVYHSHtmkp>

ANON, 2014a. The Plural society and its enemies; Race and religion in South-East Asia. *The Economist* [online]. Srpen 2014, 412 (8898), 29-30 [cit. 2015-02-15].

Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/1550840896>

ANON, 2014b. Why is there communal violence in Myanmar? *BBC News: Asia* [online]. Červenec 2014 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z:

<http://www.bbc.com/news/world-asia-18395788>

- ANON, 2014c. Burma military „using rape as weapon“. *BBC News: Asia* [online]. Leden 2014 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-asia-25730758>
- ANON, 2014d. Conflict-related sexual violence „destructive as any bomb or bullet“ Security Council told. *UN News Centre: with breaking news from the UN News Service* [online]. Duben 2014 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=47656#.VTVOHSHtmkr>
- ANON, 2014e. One Month on from Burma Signing Sexual Violence Declaration – No Steps Taken on Implementation. *Burma Campaign UK* [online]. Červenec 2014 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: http://burmacampaign.org.uk/burma_briefing/one-month-on-from-burma-signing-sexual-violence-declaration-no-steps-taken-on-implementation/
- AUNG, Maung Htin, 2013. Myanmar. *Encyclopedia Britannica* [online]. Listopad 2013 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/400119/Myanmar/52569/Plant-and-animal-life#toc52572>
- AUNG-THWIN, Maureen, 1991. „A Disenfranchised Prime Minister. The Myth of Equality. Women From Heaven“. *Burma* [online]. Červenec 1991, 2 (1), 18-21 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/204301903/50D8DEF2D29F4EBFPQ/10?accountid=16730>
- BWU [BURMESE WOMEN'S UNION], 2014. Programs. *Burmese Women's Union* [online]. Poslední aktualizace 2014 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://burmesewomensunion.org/category/programs/>
- CENGEL, Katya, 2014. Rape Is a Weapon in Burma's Kachin State, but the Women of Kachin Are Fighting Back. *Time.com* [online]. Únor 2014 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=28&sid=a94db277-036a-4b7b-af66-81b004763bbc%40sessionmgr115&hid=102&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=bth&AN=94434106>
- CIA [CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY], 2014. East and Southeast Asia: Burma. *The World Factbook* [online]. Washington, DC: Central Intelligence Agency, červen 2014 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bm.html>
- CRAIG, Charmaine, 2014. „Burma's Fault Lines.“ *Dissent (00123846)* [online]. 2014, 61 (4), 93-101 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=31&sid=a94db277-036a-4b7b-af66-81b004763bbc%40sessionmgr115&hid=107>
- DELAP, Lucy, 2012. Uneven Orientalisms: Burmese Women and the Feminist Imagination. *Gender & History* [online]. Srpen 2012, 24 (2), 389-410 [cit. 2015-04-

20]. Dostupné z:

<http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=cfe2194e-4b3a-45b0-aba1-0f4714534757%40sessionmgr4002&hid=4104>

DEVRIES, Karen M., et al., 2013. The Global Prevalence of Intimate Partner Violence Against Women. *Science* [online]. Červen 2013, 340 (6140), 1527-1528 [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://www.cugmhp.org/gamma/wp-content/uploads/2013/10/TheoVos2013-article3WomenViolence.pdf>

EKEH, Chrizom a Martin SMITH, 2007. Minorities in Burma. *Minority Rights Group International* [online]. Říjen 2007 [cit. 2015-02-22]. <http://www.minorityrights.org/3546/briefing-papers/minorities-in-burma.html>

EYTH, Antoinette Noel, 2013. The Chin People and State: An Overview. *Social Policy* [online]. Duben 2013 43 (4), 52-54 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=435268af-f0dc-4cbb-b7f8-0ba661d497e4%40sessionmgr4003&vid=0&hid=4206>

FALB, Kathryn L. et al., 2013. Violence against refugee women along the Thai-Burma border. *International Journal Of Gynaecology And Obstetrics: The Official Organ Of The International Federation Of Gynaecology And Obstetrics* [online]. Ireland, duben 2013, 120 (3), 279-283 [cit. 2015-01-08]. ISSN: 1879-3479. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0020729212005929>

FALCO, Mathea, 2003. *Burma: Time for Change. Report of an Independent Task Force Sponsored by the Council on Foreign Relations* [online]. New York [cit. 2015-01-08]. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CDYQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.cfr.org%2Fcontent%2Fpublications%2Fattachments%2FBurma_TF.pdf&ei=H4T4VI6QPIHsUoHLgugJ&usg=AFQjCNHkO4Tq8_sotk8AkIWjT8-R9qk6Ig&sig2=fwYommZtYWYdlSkEyrCutQ&bvm=bv.87611401,bs.1,d.bGQ&cad=rjt

FRANIUK, Renae a Ashley E. SHAIN, 2011. Beyond Christianity: The Status of Women and Rape Myths. *Sex Roles* [online]. Červen 2011, č. 65, 783-791 [cit. 2015-03-03]. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=15&sid=a94db277-036a-4b7b-af66-81b004763bbc%40sessionmgr115&hid=125>

FRIEDMAN, Andrea D., 2005. Using the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women to Advocate for the Political Rights of Women in a Democratic Burma. *Harvard Journal of Law & Gender* [online]. Červenec 2005 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=11&sid=90aba8fe-25c7-4780-9332-e940b93c8166%40sessionmgr113&hid=102>

GARCIA-LINARES, Isabel M. et al., 2005. Assessing physical, sexual, and psychological violence perpetrated by intimate male partners toward women: a Spanish cross-sectional study. *Violence and Victims* [online]. Únor 2005, 20 (1), 99-123 [cit. 2015-01-05]. Dostupné z:

<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=13&sid=a94db277-036a-4b7b-af66-81b004763bbc%40sessionmgr115&hid=125>

GARCÍA-MORENO, Claudia et al., 2013a. Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence. *Report WHO* [online]. 50 s. [cit. 2015-01-05]. ISBN 978-92-4-156462-5. Dostupné z:

http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85239/1/9789241564625_eng.pdf?ua=1

GARCÍA-MORENO, Claudia et al., 2013b. *Responding to intimate partner violence and sexual violence against women: WHO clinical and policy guidelines* [online]. 55 s. [cit. 2015-01-05]. ISBN 92-415-4859-2. Dostupné z:

http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85240/1/9789241548595_eng.pdf?ua=1

GLOBAL JUSTICE CENTER, 2012. *Domestic Criminal Laws that Conflict with International Law: Burma's Abortion and Rape Laws: a Case Study* [online]. Listopad 2012 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z:

http://www.globaljusticecenter.net/index.php?option=com_mtree&task=att_download&link_id=105&cf_id=34

HEIKKILÄ-HORN, Marja-Leena, 2009. Imagining „Burma“: a historical overview. *Asian Ethnicity* [online]. Červen 2009, 10 (2), 145-154 [cit. 2015-02-13]. Dostupné z:

<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=15&sid=90aba8fe-25c7-4780-9332-e940b93c8166%40sessionmgr113&hid=102>

HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.

HLAING, Kyaw Yin, 2012. Understanding Recent Political Changes in Myanmar. *Contemporary Southeast Asia: A Journal of International & Strategic Affairs* [online]. Srpen 2012, 34 (2), 197-216 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z:

<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=54c2ed2c-a5ab-4972-b989-ce391dbae20c%40sessionmgr113&hid=102>

HOLLIDAY, Ian, 2010. Ethnicity and Democratization in Myanmar. *Asian Journal of Political Science* [online]. Srpen 2010, 18 (2), 111-128 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z:

<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&sid=a94db277-036a-4b7b-af66-81b004763bbc%40sessionmgr115&hid=125>

HRW [HUMAN RIGHTS WATCH], 1991. *World Report 1990: An Annual Review of Developments and the Bush Administration's Policy on Human Rights Worldwide: Burma* [online]. Leden 1991 [cit. 2015-03-15]. ISBN: 0-929692-83-7. Dostupné z:

http://www.hrw.org/reports/1990/WR90/ASIA.BOU-02.htm#P101_22000

HRW [HUMAN RIGHTS WATCH], 2012. *World Report 2012: Events of 2011: Burma* [online]. 2012 [cit. 2015-03-15]. ISBN: 978-1-60980-389-6. Dostupné z: <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/wr2012.pdf>

HRW [HUMAN RIGHTS WATCH], 2013. *World Report 2013: Events of 2012: Burma* [online]. [cit. 2015-03-13]. ISBN: 978-1-60980-389-6. Dostupné z: https://www.hrw.org/sites/default/files/wr2013_web.pdf

HRW [HUMAN RIGHTS WATCH], 2014. *World Report 2014: Events of 2013: Burma* [online]. [cit. 2015-04-04]. ISBN: 978-1-60980-555-5. Dostupné z: http://www.hrw.org/sites/default/files/wr2014_web_0.pdf

JERSÁKOVÁ, Jana, 2010. Literární rešerše. *Katedra botaniky: Přírodovědecká fakulta Jihočeská univerzita* [online]. [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://botanika.prf.jcu.cz/temp/2010/reserse.pdf>

KANUHA, Val Kalei, 2002. Colonization and Violence against Women. *National Summit on Domestic Violence in Asian and Pacific Islanders Communities* [online]. San Francisco, červen 2002 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: http://www.vawnet.org/assoc_files_vawnet/kanuha.pdf

KAUNDAL, Manju a Bhopesh THAKUR, 2014. A Dialogue on Menstrual Taboo. *Indian Journal of Community Health* [online]. Duben-červen 2014, 26 (2), 192-195 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: http://www.iapsmupuk.org/journal/index.php/IJCH/article/view/540/html_46

KLUNKLIN, Areewan a Jennifer GREENWOOD, 2005. Buddhism, The Status of Women and The Spread of HIV/AIDS in Thailand. *Health Care for Women International* [online]. Leden 2005, 26 (1), 46-61 [cit. 2015-15-04]. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=a7c59095-345b-42a9-902e-77fc28711bff%40sessionmgr111&vid=0&hid=105>

KRUG, Etienne G. et al., 2002. World report on violence and health. *Report World Health Organization* [online]. Ženeva [cit. 2015-01-02]. Dostupné z: http://whqlibdoc.who.int/publications/2002/9241545615_eng.pdf?ua=1

KWO [KAREN WOMEN'S ORGANISATION], 2011. Karen Young Women's Leadership School (KYWLS). *Karen Women Organisation* [online]. Listopad 2011 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://karenwomen.org/2011/11/25/karen-young-womens-leadership-school-kywls/>

KWO [KAREN WOMEN'S ORGANISATION], 2013a. *Karen Women's Organisation 2013 Annual Report* [online]. [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://www.scribd.com/doc/255882384/Kwo-Update-2013-Final>

KWO [KAREN WOMEN'S ORGANISATION], 2013b. Traditional Birth Attendants. *Karen Women Organisation* [online]. Poslední aktualizace 2013 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://karenwomen.org/category/health/traditional-birth-attendants/>

KWO [KAREN WOMEN'S ORGANISATION], 2015a. Karen Women Organisation – Who We Are. *Karen Women's Organisation* [online]. Poslední aktualizace duben 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://karenwomen.org/about/>

KWO [KAREN WOMEN'S ORGANISATION], 2015b. Baby Kits. *Karen Women's Organisation* [online]. Poslední aktualizace 2015 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://karenwomen.org/category/health/baby-kits/>

KWO [KAREN WOMEN'S ORGANISATION], 2015c. KYWLS Evaluating nine years of impact-KWO/IWDA Evaluation Summary... *Karen Women's Organisation* [online]. Březen 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://karenwomen.org/2015/03/12/kywls-evaluating-nine-years-of-impact-kwoiwda-evaluation-summary/>

KYU, Nilar a Atsuko KANAI, 2005. Prevalence, antecedent causes and consequences of domestic violence in Myanmar. *Asian Journal of Social Psychology* [online]. 8 (3), 244-271 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=9&sid=a94db277-036a-4b7b-af66-81b004763bbc%40sessionmgr115&hid=125>

LEAH, Christine a Nan Paw GAY, 2013. Myanmar needs to admit rape of minority women. *Karen News* [online]. Březen 2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://karennews.org/2013/03/myanmar-needs-to-admit-rape-of-minority-women.html/>

MACDONALD, Adam P., 2013. From Military Rule to Electoral Authoritarianism: The Reconfiguration of Power in Myanmar and its Future. *Asian Affairs: An American Review* [online]. 40, 20-36 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=17&sid=90aba8fe-25c7-4780-9332-e940b93c8166%40sessionmgr113&hid=102>

MICHAELS, Samantha, 2013. „Why Don't Men Need to Be Virgins?“. *The Irrawaddy: Covering Burma and Southeast Asia* [online]. Červenec 2013 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: <http://www.irrawaddy.org/women-gender/why-dont-men-need-to-be-virgins.html>

MORGAN, Andrew J., 2014. A Remarkable Occurrence: Progress For Civil Society In An „Open“ Myanmar. *Pacific Rim & Policy Journal* [online]. Červen 2014, 23 (3), 495-509 [cit. 2015-03-13]. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=13&sid=90aba8fe-25c7-4780-9332-e940b93c8166%40sessionmgr113&hid=102>

MYANMAR, 1860. *Myanmar Penal Code* [online]. World Intellectual Property Organization (WIPO) [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/mm/mm004en.pdf>

MYANMAR, 2008. *Constitution of the Republic of the Union of Myanmar*. World Intellectual Property Organization (WIPO) [online]. Zář 2008 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/mm/mm009en.pdf>

NOM, Nang Seng, 2014. Women Protest Sexual Violence by Soldiers in Chin State. *The Irrawaddy: Covering Burma and Southeast Asia* [online]. Červen 2014 [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://www.irrawaddy.org/burma/women-protest-sexual-violence-soldiers-chin-state.html>

NORSWORTHY, Kathryn J., 2003. Understanding Violence Against Women in Southeast Asia: A Group Approach in Social Justice Work. *International Journal for the Advancement of Counselling* [online]. Zář 2003, 25 (2/3), 145-156 [cit. 2015-01-8]. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=54c2ed2c-a5ab-4972-b989-ce391dbae20c%40sessionmgr113&hid=102>

NORSWORTHY, Kathryn a Ouyporn KHUANKAEW, 2004. Women of Burma Speak Out: Workshops to Deconstruct Gender-Based Violence and Build Systems of Peace and Justice. *Journal for Specialists in Group Work* [online]. Zář 2004, 29 (3), 259-283 [cit. 2015-01-2]. ISSN: 01933922. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=54c2ed2c-a5ab-4972-b989-ce391dbae20c%40sessionmgr113&hid=102>

OHCHR, ©1996-2014. Status of Ratification Interactive Dashboard. *United Nations Human Rights Office of the High Commissioner for Human Rights* [online]. [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: <http://indicators.ohchr.org/>

PANDEY, Krishna, P. a Gyanendra SHRESTHA, 2014. Assessing Current Situation of Domestic Violence against Women: A Study in Hasandaha, Morang. *Himalayan Journal of Sociology and Antropology* [online]. č. 4 [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://www.nepjol.info/index.php/HJSA/article/view/10689>

PWO [PALAUNG WOMEN'S ORGANIZATION], 2012. *The Burden of War: Women bear burden of displacement* [online]. Listopad 2012 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://en.palaungwomen.com/reports/The-Burden-of-War-Oct2012eng.pdf>

PWO [PALAUNG WOMEN'S ORGANIZATION], 2014. Home. *Palaung Women's Organization* [online]. Poslední aktualizace 2014 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://en.palaungwomen.com/>

SEARO [WHO REGIONAL OFFICE FOR SOUTH-EAST ASIA], 2009. *Myanmar: Country Policies and Strategies for Combating GBV* [online]. World Health Organization: Regional Office for South-East Asia. Nové Dillí [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://www.searo.who.int/entity/gender/data/myanmar.pdf?ua=1>

SMITH, Andrea a Luana ROSS, 2004. Introduction: Native Women and State Violence. *Social Justice* [online]. Prosinec, 2004, 31 (4), s. 1-7 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=019b97d1-98ac-4951-9e29-d2153ab1d801%40sessionmgr4004&vid=0&hid=4114>

- SWAN [SHAN WOMEN'S ACTION NETWORK], 2015. Home. Shan Women's Action Network [online]. Poslední aktualizace 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://www.shanwomen.org/>
- SWAN [SHAN WOMEN'S ACTION NETWORK] a SHRF [SHAN HUMAN RIGHTS FOUNDATION], 2002. *License to Rape* [online]. Červen 2002 [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: http://www.shanwomen.org/images/reports/licensetorape/Licence_Rape_english.pdf
- TONG, Charm, 2005. The War on Burma's Women. *Globe Newspaper Company, Inc.* [online]. Boston, červen 2005 [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/404961679?accountid=16730>
- UN CEDAW [CONVENTION ON THE ELIMINATION OF ALL FORMS OF DISCRIMINATION AGAINST WOMEN], 2007. *Consideration of reports submitted by States parties under article 18 of the CEDAW... Myanmar* [online]. Září 2007 [cit. 2015-04-04]. Dokument UN CEDAW/C/MMR/3. Dostupné z: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/cedaws42.htm>
- UN CEDAW [CONVENTION ON THE ELIMINATION OF ALL FORMS OF DISCRIMINATION AGAINST WOMEN], 2008. *Concluding observation of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women: Burma* [online]. Listopad 2008 [cit. 2015-04-02]. UN Dokument CEDAW/C/MMR/CO/3. Dostupné z: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/cedaws42.htm>
- UNGA [UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY], 1993. *Declaration on the Elimination of Violence against Women* [online]. Ženeva, 20. prosince 1993 [cit. 2015-02-16]. UN Dokument A/RES/48/104. Dostupné z: <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>
- UNHCR [UNITED NATIONS HIGH COMMISSIONER FOR REFUGEES], 2015. Myanmar: 2015 UNHCR country operations profile – Myanmar. *UNHCR: The UN Refugee Agency* [online]. Poslední aktualizace 2015 [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/pages/49e4877d6.html#>
- UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL, 2014. *Conflict-related sexual violence. Report of the Secretary-General* [online]. Březen 2014 [cit. 2015-03-20]. UN dokument S/2014/181. Dostupné z: http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2014_181.pdf
- WALTON, Matthew J., 2013. The “Wages of Burman-ness:” Ethnicity and Burman Privilege in Contemporary Myanmar. *Journal of Contemporary Asia* [online]. Únor 2013, 43 (1), 1-27 [cit. 2015-01-12]. ISSN: 00472336. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&sid=54c2ed2c-a5ab-4972-b989-ce391dbae20c%40sessionmgr113&hid=102>
- WATTS, Charlotte a Cathy ZIMMERMAN, 2002. Violence against women: global scope and magnitude. *The Lancet* [online]. Duben 2002, 359 (9313), 1232-1237 [cit.

2015-01-12]. Dostupné z: [http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(02\)08221-1/fulltext](http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(02)08221-1/fulltext)

WCRP [WOMAN AND CHILD RIGHTS PROJECT], 2004. *The Plight of Women and Children in Burma*. Report Woman and Child Rights Project [online]. Bangkok, březen 2004, roč. 5, 12 s. [cit. 2015-01-02]. Dostupné z: <http://www.ibiblio.org/obl/docs4/WCRP2004-03.pdf>

WENG, Lawi, 2014. Soldier Accused of Rape Attempt in Mon State. *The Irrawaddy: Covering Burma and Southeast Asia* [online]. Leden 2014 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.irrawaddy.org/burma/soldier-accused-rape-attempt-mon-state.html>

WHO [WORLD HEALTH ORGANIZATION], 2014. Violence against women: Intimate partner and sexual violence against women. *World Health Organization* [online]. Poslední aktualizace listopad 2014 [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>

WLB [WOMEN'S LEAGUE OF BURMA], 2000. *Women in and from Conflict Areas of Burma* [online]. Červen 2000 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z: http://www.womenofburma.org/Report/B5_report.pdf

WLB [WOMEN'S LEAGUE OF BURMA], 2004. *Overcoming Shadows* [online]. [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: http://womenofburma.org/publications/Overcoming_shadows_English.pdf

WLB [WOMEN'S LEAGUE OF BURMA], 2008. *In the Shadow of the Junta: CEDAW Report* [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupné z: <http://womenofburma.org/Report/IntheShadow-Junta-CEDAW2008.pdf>

WLB [WOMEN'S LEAGUE OF BURMA], 2009. *Overcoming Shadows (2)*. [online]. Leden 2009 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://womenofburma.org/publications//OvercomingShadowII-Eng.pdf>

WLB [WOMEN'S LEAGUE OF BURMA], 2014. *Same Impunity, Same Patterns*. Sexual abuses by the Burma Army will not stop until there is a genuine civilian government [online]. Leden 2014 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://womenofburma.org/same-impunity-same-pattern-report-of-systematic-sexual-violence-in-burmas-ethnic-areas/>

WLB [WOMEN'S LEAGUE OF BURMA], 2015a. Home. *Women's League of Burma* [online]. Poslední aktualizace 2015 [cit. 2015-04-20]. Dostupné z: <http://womenofburma.org/>

WLB [WOMEN'S LEAGUE OF BURMA], 2015b. Programs: Peace and Reconciliation. *Women's League of Burma* [online]. Poslední aktualizace 2015 [cit. 1. 5. 2015]. Dostupné z: <http://womenofburma.org/aboutus/programs/>

YOUNGBLOOD, Coleman D., 2013. Political Overview: History. *Burma (Myanmar) Country Review* [online]. Červenec 2013, 9-12 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z:

<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=cea33b2d-1337-4b13-a6ac-2f81ca615407%40sessionmgr113&vid=0&hid=102>

ZARNI, Maung a Alice COWLEY, 2014. The Slow-Burning Genocide of Myanmar's Rohingya. *Pacific Rim Law and Policy Journal Association* [online]. 23 (3), 683-754 [cit. 2015-01-12]. Dostupné z:

<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=11&sid=a94db277-036a-4b7b-af66-81b004763bbc%40sessionmgr115&hid=125>